

Titulus Decimus

ex duobus ut dictum est. Primo et principaliter ex di-
uina ordinatione. secundum quod actus dicitur meritorius esse
illius boni ad quod homo diuinitus ordinatur. Secundo ve-
ro ex parte liberi arbitrii in quantum homo habet per ceteras
creaturas. ut per se agat voluntarie agens. Et quia
tunc ad utrumque principalitas meriti penes charita-
tem consistit. Primo. non considerandum est quod vita et
terna in dei fruitione consistit. Bonus autem huius-
modi meritis ad fruitionem diuini boni est proprius actus
charitatis per quem omnes actus aliarum virtutum ordi-
nantur in hunc finem. secundum quod alie virtutes impantur
a charitate. et ideo meritum vite eterne proprio pertinet
ad charitatem. ad alias autem virtutes secundario secundum
eorum actus impantur a charitate. Sic manifestum
est quod id quod ex amore facimus. maxime voluntarie
facimus. Unde etiam secundum quod ad rationem meriti requiritur
quod sit voluntarium. principaliter meritum charitati
attribuitur. **S**ciendum etiam quod nullus potest sibi
mereri reparationem post lapsum. nec merito condigni-
tatem. nec merito congrui. Merito quidem condigni-
tatem non potest sibi mereri. quia ratio huiusmodi meriti pendet
ex motione diuine gratie. que maxime interuenit per se
quens peccatum. Meriti etiam congrui que quis meretur al-
terius penam impedit ne consequatur effectum in eo cui
quis meretur. Multo magis impedit talis meriti
efficacia propter impedimentum que est etiam in eo que
meretur. et in eo cui meretur. **P**rimus. non habet in vna per-
sona concurrat. Unde simpliciter homo post lapsum potest si-
bi mereri reparationem. Unde **Ezech. xvij. 22.** Si au-
uerterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem
omnis iusticie eius non recordabuntur. **Vbi. b. Greg.**
Considerandum nobis est quod in peccatione ma-
lorum nulla debet esse fiducia bonorum peccatorum. de pe-
ccato. **notandum** etiam quod homo potest mereri au-
gmentum gratie et charitatis in merito condigni. secundum b.
l. xv. di. vbi supra art. viij. huiusmodi ratio est. quia ut dictum est
illud cadit sub merito condigni ad quod motio di-
uine gratie se extendit. Motio autem alicuius mouetur
non solum se extendit ad vltimum terminum motus
sed etiam ad totum progressum in motu. Terminum autem
motus gratie est vita eterna. Progressus autem in huius-
motu est secundum augmentum charitatis vel gratie. secundum il-
lud. puer. n. iustorum semita quasi lux splendens
precedit. et crescit usque ad perfectum diem que est gratia. In
que verbo. b. Bre. sup. Ezech. In iustorum animo bonum
desiderium atque intellectus lucis intime. iam per diem
est. Sed quia usque in finem vite in virtute proficiunt ad
perfectum diem. tunc veniunt quando ad regna celestia produ-
cti in ea luce quam desiderant iam terminum aliquid non ha-
bebunt. de pe. di. ij. non reuertebatur. Et sciendum quod
quilibet actu meritorio meretur homo augmentum gratie. si-
cut et gratie consummationem. que est vita eterna. Sed si-
cut vita eterna non statim redditur sed suo tempore. ita
et gratia non statim augetur per quodlibet opus meri-
torium. sed suo tempore. cum scilicet aliquid sufficienter disposi-
tus est ad augmentum gratie. Tres nota quod pleue-
rantia in bono usque in finem nullus potest mereri.

Ratio est secundum b. l. xv. vbi supra art. ix. quia ista dependet
solum ex diuina motione que est principium omnis meriti
Sed de gratia totum perseverantie largitur quibuslibet lar-
gitur. Nec obstat. quia per ea huiusmodi orationem quasi possim
eam mereri. quia etiam que non meremur orando impe-
tramur. Nam et peccatores deus exaudit. venias non
merentes quam petunt et accipiunt. Alioquin frustra di-
xisset publicanus. Deus propicius esto mihi peccatori.
Sicut et perseverantie totum aliquid petendo a deo
petat sibi vel aliquid. Quis non cadat sub merito.

De bonis temporibus. §. III

liberum quod cadat sub merito sic declarat. b. l. xv. i.
se. q. vl. ar. vl. Id quod cadit sub merito. est premium
vel merces quod habet rationem alicuius boni. Bonum autem
huiusmodi est duplex. Unum simpliciter. aliud secundum quod. Sim-
pliciter quidem bonum huiusmodi est vltimum finis. secundum illud
ps. lxxij. **V**bi adhaerere deo bonum est. Et per hunc
via illa que ordinantur ut ducantur ad hunc finem. et ta-
lia simpliciter cadunt sub merito. Bonum autem huiusmodi non
simpliciter. sed secundum quod. est illud quod est ei bonum ut nunc
vel quod est ei secundum aliquid est bonum. Et huiusmodi non cadunt
sub merito simpliciter sed secundum quod. **S**ecundum quod dicitur
quod temporalia bona. prout sunt utilia ad opera virtutum que
bus producimur ad vitam eternam. sed hoc directe ca-
dunt et simpliciter sub merito. sicut et augmentum gratie. et
omnia illa que homo iuuat ad habitudinem post primam
gratiam. Tantum enim dat deus iustis de bonis temporalibus
et etiam de malis. quantum eis expedit ad perveniendum
ad vitam eternam. et instantius sunt simpliciter bona huius-
modi temporalia. Unde dicitur in ps. xxxvi. de timetibus deum. **N**on
deficiet omni bono. Et alibi. **N**on vidi iustum derelictum
cui. Si autem considerentur temporalia bona secundum se. sic non sunt
simpliciter bona huiusmodi. sed secundum quod. Et ita non simpliciter ca-
dunt sub merito. sed secundum quod. scilicet in quantum huiusmodi moue-
tur a deo ad aliquid temporaliter agenda. in quo sunt pro-
positi consequuntur deo fonte. ut sicut vita eterna
est simpliciter premium opere iusticie. per relationem ad
motionem diuinam ut dictum est supra. ita temporalia bona
in se considerata habent rationem mercedis. habito re-
spectu ad motionem diuinam. qua voluntates hominum
mouentur ad hoc consequenda. Licet interdum in his
huiusmodi non habeant rectam intentionem. Cum autem dicitur **Ec-**
cl. ix. **U**niversa equaliter eveniunt iusto et im-
pio. bono et malo etc. hoc verum est quantum ad sub-
stantiam bonorum et malorum temporalium. sed non quantum ad fi-
nem. Nam per bonum manuducuntur in beatitudinem
non autem mali. Item quod temporalia bona sunt. intermissa
in veteri lege ut merces iusticie. ut patet **Deut.**
xvij. **D**icit. b. **A**ug. quod in illis fuerit figure futurorum
spiritualium bonorum que implentur in nobis.

Titulus decimus de bonis spiritualibus. De
septem bonis eiusdem in communi. Ca. i.

Ascendisti in altum

Ascendisti in altum. **D**episti captivitatem. **D**edisti dona
libus. ps. **N**ostra tamen translatio huius. **A**ccipisti

Capitulū Dami

tona hominibz. **Q**d pōt exponi duplt. **A**ccepi/
sti tu chziste de q. p.rie loquit in hōibus. i. inter
hōies cōstitutus accepisti. s. a deo tona spūssan/
cti. **D**el tona q. a te infusa in aplis intensozuz
desiderozū accepisti. accepisti ex q. b. misisti to/
na spūssancti copiosissime. **S**ed sequēdo primā
lram quā inducit apls ad **E**ps. **A**scendit chz/
stus in altum absolute. qz in supremū locū celi
empirei. quo nil altius. **D**el in altum crucis ce/
pit captiuitatē. id est multitudinē sanctorū. quā
dyabolus tenebat in limbo carceris obscuri ca/
piuam. ppter debitum originalis nōdum solu/
tum. **E**t p. crucē quidez de manibz eius liberan/
to. **I**n ascensione autē cepit. s. secum ducendo
in celum. z in possessionē celi mittēdo seu ponē
to. **P**ost quod dedit tona hōibus. i. aplis tona
spūssancti. **D**n. b. **A**ug. dicit. **Q**ue tona. utiqz
spūssancti. qui tale tonuz est. q. lis est ipse. **D**ere
magnus dñs z magna misericordia eius q. to/
num dat equale sibi. **D**onuz enī eius spūssan/
ctus est a quo tono increato pcedunt in plura
li septem tona data hōibus. **D**e quibz **E**sa. ix.
Requiescet sup eum. s. chzistum hōiem. z etiaz
sup quodlibet membrum chzisti mystici. spiritus
domini. s. gra spiritussancti. a qua fluunt dona
siue virtutes infuse. **S**piritus sapiētie z intelle/
ctus. spūs consiliū z fortitudinis. spūs scientie
z pietatis. **E**t replebit eum spiritus timoristo/
mini. **Q**uāuis autē ista tona spūssancti fuerit
in oibus electis dei. qui fuerunt in veteri testa/
mento. tñ copiosius z vniuersalius fuerit da/
ta in nouo post chzisti ascensionē aplis. et ipis
predicantibz p. orbz alijs innumeris. **D**bi eti/
am norandū qz gra ista sept. formis. i. septez to/
nozū. amittit p. quodlibet mortale peccatum
Et iō statutū fuit antiquus. ut p. q. libet mortali
imponeret pnia septēmis ut p. z. xxi. q. i. **P**redi/
candū. ut. s. sicut p. peccatuz abiecit a se septifoz/
mem grām spūssancti. ita p. septennē pniaz sa/
tisfaciat z recuperet eam. **I**n cur. figurā habet
p. maria supbiens z murmurans contra moy/
sen. infecta lepra sterit septē diebz extra castra.
z postea sanata. **N**umeri. xii. **E**t hoc ponit. xxiij
q. xi. hōipm. s. sequenti in glosa.

Fuerūt autē et sunt .s. I
figurata ista septē tona multipliciter in xteri z
in nouo testamēto. **D**ona enī ipa pur lenificāt
ciuitatē ecclie militantis. vel aiām rationalem
adaptant septē septēnarjs. **P**rimo quidē in se/
ptem diebz qbus format. est mūdus. **S**ic mūd/
us minor formatur ut sit pfectus p. istum se/
ptennariū. **P**rima enī die facta est lux. signans
tonum timoris. p. quē incipit deum efficaciter
cognoscere. qz initium sapie timor dñi. **S**ecun/
da die fit firmamentuz distinguens aquas ab
aquis. i. finitas sancte puerlatōis. p. tonū sci/
entie discernēs falsas cās doctrias z suasioēs
z exempla ad malū. ut inferiores ab aqz supio/
ribus vere doctrine suasionis z exemplor. **T**er/
tia die arida segregata ab aquis. ger. nūant vi/
rentē herbam flores z fructus. qz segregatus ho/
mo ab aqz falsaz opinionū de idolis z supstici/
onibz. p. pietatē colit rez deum. p. ducēs flores
scōz desiderioz. herbas salutarū verboz. z fru/
ctus opoz misericordie z pietatis in proximos
subueniendo eis. **Q**uarta die sunt luminaria
magna. sol z luna z stelle. p. tonū videlicet psi/
lū. q. illuminat ratio supioz circa diuina ut sol.
Ratio inferior ut luna circa t. p. a. z omēs sen/
sus z motus passionū ut stelle. **Q**uinta die for/
mant pisces in aqz. z aues q. sustentant in ae/
re. p. tonum fortitudinis in aqz tribulationuz
viuit boni affectus. z in temptatōibz demonū
in aere volitant cogitat. ad deū resistendo. **S**ex/
ta die formant bestie cū hōie cūz dñetur eis. **E**t
p. tonum intellectus. hō q. est in intellectu aial
hōis sensitūā bestialē dñatur passionibz. intelli/
gens conditionē suā. z scripturas hoc docentes.
Demū septimo die requieuit deus z benedixit
diei illi. **P**er spiritū enī sapie requiescit mens
in deo. gustans diuinā suauitatē z bñdictionez
eternā. **S**icqz cōpleuit deus die septimo septi/
formi. s. gra z tono spiritussancti opus suuz qd
patrarat. **D**en. i. hōinem pfectione vltima

Significatur et ipsa. .s. II

tona p. septē lucernas q. in tēplo dñi ardebant
Ipsa illuminat mentē ad oia. p. cipne ad periti/
ones formādas in tēplo vbi sunt ozdes. **D**nō
dicit apls ad Ro. viij. **I**pe spūs postulat p. no/
bis. i. postulare nos facit. **N**am p. tonum sapi/
entie q. gustat diuina bonitas. facit nos perere ut
sanctificet nomē ei. i. ut ab oibz habeat scēm. z
cognoscat tanta bonitas diuina **D**onū intellectus
q. intelligunt angelici spūs z bona supni regis.
facit nos postulare ut adueniat regnū illud in
nobis. i. nos eam. ad illud. **D**onū consiliū indu/
cit nos ad flagitandū ut fiat voluntas dei. nō so/
lū in mādā ei. adimpleat. sed etiā in consilijs.
Donū pietatē vzget ad rogandū p. pane grē et
sube t. p. alis necessarie dicēs. **P**anē nēm q. tidia
nū. **D**onū scie qd facit cognoscere pctā p. p. z
defect. alioz. supplicat p. remissione eoz inq. ens
Dimitte nobis debita nra. zc. **S**z tonū fortitu/
dinis. qz intelligit sine dei adiutorio nō posse re/
sisti remptationibz. dicit. **E**t ne vos inducas.
Nō peit ut nō tēptet. s. ne vincat s. fornter re/
sistat. **D**emū qz p. timorē dñi ois declinat a ma/
lo. ut dicit **E**cl. i. iō timor dñi scētis concludit.
Sed libera nos a malo. mediante scō timore.

Designatur et ista .s. III

septē tona p. septē filios **J**ob fm **D**re. iii. i. z. q.

Titulus Decimus

moral. qui faciebāt cōiūtia singli p singlos vi
es ebdomade. q̄libet in die sua cū sorozibz eozū
tribz. 7 in tomo q̄dranguli. Pascūt eni mentez
quā inhabitāt sp̄iali refectōe. Et s̄ sit cū tribz
sorozibz. i. tribz virtutibz theologis. fide. spe. 7
charitate. Et edificio sp̄iali quadranguli for
mato in q̄tuor virtutibz cardinalibz. Pruden
tia. iusticia. fortitudine. 7 p̄pantia. Unūq̄sq̄ fac
cit cōiūtiū suū. qz unūq̄sq̄ tonū ex suo effectu
reficit mō sp̄iali mētē vbi est. Et dicit sic. Sa
pientia mentē de eterno sp̄e 7 certitudine refi
cit. Intellect⁹ in eo q̄ audita p̄netrat. reficien
to cor tenebras ei⁹ illustrat. Conclū p̄cipitem
esse philet. 7 rōne animū replet. Fortitudo ad
uersa uō metuit 7 cōfidentie cibz apponit. Sci
entia in eo q̄ ignorātie nebulas supat. cibz in
ventre mētis reponit. Pietas cordis misericor
die viscera opibz replet. Timor vero in eo q̄ p̄
mit mentē ne de p̄tibz supbiat p̄ cibz sp̄i mē
tem cōfortat. h̄c. b. Greg. in. i. moral. Et subdit
oñdens quōvnum iuuatur p̄ aliud. 7 sic se inui
cem reficiunt. Quō etiā faciūt hominē benedis
posituz extra strana vitia. vt sapia destruat stul
ticiam. intellectus eleuidinē. Sciētia ignoran
tiam. Pietas duriciā. cōciliū p̄cipitationē. for
titudo malū timorē. 7 timor p̄sumptionē.

Hec dona sunt se .§. III

ptem sp̄is missi in oēm terrā extra septez sp̄is
neq̄. De q̄bz dicit Math. xij. Dedit. i. spirit⁹
imūidus 7 assumit septē sp̄is neq̄ozes se. 7 in
gressū inhabitant ibi. Donuz eni timoris expellit
supbiā. qz timor facit h̄iēm h̄iiliari ei quez ti
met. Donū pietat⁹ expellit sp̄im inuidie. q̄ cru
delis est. 7 nō pōt pati alios bona h̄re. sed p̄ri
appetit sui malū cū p̄iozi malo p̄riū. Spirit⁹
sciētie repellit sp̄im ire q̄ impedit animuz ne
possit cernere ver. ad q̄d sciētia attēdit. Sp̄is
cōsilij fugat sp̄im auaricie. q̄ nec cōcilia nec mā
data dei sinit implere. q̄ iubet vel cōsulit paup̄
bus indigētibz subueniri. sed sibiq̄p̄i cōgregat
tonū. Sp̄is fortitudis illuminat sp̄im tristē acci
die. q̄ p̄p̄ tediū laboris subterfugit virilitē bona
opari. infirmitate victus seu sualitatē. Sp̄is in
tellectus remouet sp̄im gule. que mentē obsu
scat. vt nil sp̄iale valeat intelligere. fumositari
bus repleto cerebro. Tandē sp̄is sapie obzunt
sp̄im luxurie. q̄ figens se in cadaueribz feridis
vt ibi pascat ad archam ecclie nescit reuerti vt
colūba. vbi sunt cibaria op̄ia 7 susuissima. Et
gustata suauitate sp̄is q̄d fit p̄ sapiam. desipit
ois caro. ait Bern. p̄io ois delectatio carnalis.

Hec septem dona .§. V

sunt septē colūne. De q̄bz dicit p̄uer. ix. Sapia es
dificauit sibi tomū. Scidit colūnas septez. i. se
ptem tona sp̄is facti. q̄ ab ip̄o p̄cedūt ad firmans

dā tomū scie quā edificauit ditiā sapia ad ha
bitandū ibi. 7 cōrūdent septē v̄bis q̄ ip̄a sapi
entia incarnata dixit in cruce. tocens h̄iez ad
bñ viuendū. P̄ā verbū p̄imū. s. p̄ dimitte ill
cōrūdet tonū cōsilij. q̄ suggerit homini nō soluz
nō facere vindictā de inimicis. s. bñfacere 7 orā
re p̄ eis. Scdm verbū. s. hodie mecū eris i para
dyso. Lu. xij. cōrūdet tonū sapie q̄ gustant bo
na p̄adyfi. Tertū verbū. s. mlt̄ ecce filius tuus
Jo. xix. ad pietatē p̄iner. q̄ p̄cipue p̄nibz p̄u
det. Quartū verbū. s. deus de⁹ me⁹. vt q̄d dereli
quisti me. Mat. xxix. ad tonū fortitudis respic
it. q̄ 7 si multū q̄s affligit. nō tñ descēdit de cru
ce afflictōis. sed ad tēn recurrit petens ne tere
linquat. Quintū verbū. Sicut Jo. xix. cōrūdet
tonū scie. quo q̄s sinit scire q̄ sue expedit saluti.
Sextū. cōsummatū est Jo. xix. tonū intellectus
inuocat. q̄ intelligunt q̄ in scripturis figurata
erāt de filio h̄is eē cōsummata. i. i. plera. Alimū
aut verbū. P̄ in man⁹ tuas cōmēdo sp̄is mēt
Lu. xij. tonū cōgruit timorē. q̄ vt bon⁹ fili⁹ totū
se subicit 7 cōmittit deo. His verbis 7 tonis q̄
si septē colūnis sustentat ania ne corruat.

Hec dona sunt se .§. VI

ptē mlieres in figurā de q̄bz dicit Esa. nū. c. Ap
prehendēt septē mlieres viri vni. dicētes. pa
nē n̄m comedem⁹. Vestimētis n̄ris opiemur
im̄ inuocet nomē tuū sup nos. Mulieres dicit
tur dona nō p̄pter sexū s. p̄pter fecunditatē bono
rū op̄z q̄ p̄ducit. Iste app̄hendēt viri vni. i.
christū fm. b. Hier. p̄fectū in oī sc̄ritate in quo
plēnissime cōuerit. Ista dona cū sint habit⁹ q̄
dā coopit 7 ornāt aiām. ac etiā h̄nt secū panē
refectōis. Vñ 7 ip̄a dona figurant etiā p̄ septē
panes q̄bz christ⁹ p̄auit turbas Mat. xv. Qui
sunt septē b̄itudies p̄nētes ad doctrinā no
ui testamēti. q̄s christ⁹ docuit discipulos i mōte
sicut q̄ncq̄ panes ordeacei quibz altera vice pa
uit christ⁹ q̄ncq̄ milia h̄im in mōte Job. vi. s. i.
gnificat doctrinā veter⁹ testamēti. q̄ncq̄. s. libz
rū moyfi. quā christ⁹ frangens 7 sp̄ialiter expos
uens fideles pascit. Per donū eni timorē h̄ale
tur prim⁹ panis. s. paup̄as sp̄is. qz p̄ timorē
h̄iiliat q̄s 7 subicit se deo timēdo iudicia eius.
Per pietatē h̄alef sc̄ds panis. s. miritatē. i. man
suetudinis. qz p̄ pietatē quā dicit Job esse cul
tū dei. h̄ō mirefuit 7 fit māfuer⁹ ad audiēdu ver
bū dei. acq̄escens scriptur⁹ in his q̄ sunt sup̄ ra
tionē. Per sc̄iaz h̄alef tert⁹ panis. s. beatitudo
luctus. Qui. n. addit sc̄iam addit 7 dolores. Ec
cls. i. qz sciens pctā sua 7 picula m̄di. 7 miseriaf
h̄im. nō pōt nō lugere. Per donū fortitudinis
h̄alef quart⁹ panis. s. esuries 7 sitis iusticie. i. bo
noz op̄z. P̄ā fortis p̄pter desideriu q̄d h̄abet
advirtuosa opa. 7 hoc est esuries 7 sitis. maiora
sc̄z 7 minora opa ardua. exponit se ad oēm lab

Capitulū Secundū

rem et viriliter sustinet. Per tonū filiū hēt qn-
tus panis. s. misericordie. b. n. s. s. ulit intus spūs
scrūs. vt miam exhibeat p̄rio spūalem et corpā
lem. etiā vbi ex p̄cepto nō teneret. vt miam ip̄e
erinde p̄sequitur. Per tonū intellect⁹ habet ser-
panis. s. iudiciē cordis. Nā vt ait saluator. vos
mōi estis p̄pter sermonē quē locut⁹ sum vobis
Jo. xij. Scriptura. n. sacra lecta et itellecta mū
dificat cor. Per tonū sapie hētur septim⁹ pais
scz pad. Beati pacifici qm̄ filiū dei vocabuntur.
Nam p̄ sapientiā gustatur ip̄e christus qui est
pax nostra. et inde cum omnibus querit pacem
et in omnibus requiem inuenit.

Hec sunt septē ocu. §. VII

li sup lapidē vni. i. christū et quēlibz virū p̄stan-
tē q̄ hnt nos illūiare et dirigē in sacris et p̄ sacra
septē ecclie. Quāuis. n. grā septiformis recipi-
at p̄ quōlibz factū vel augeat. tñ quōlibz tonū p̄t
adaptari vni sacro. Per baptismū. n. hō credē-
to incipit timē deū offendē. et euz reuereri. Per
p̄firmationē roborat in tono fortitudinis ad cōfi-
tendū publice sine erubescētia fidē xp̄i cū exp̄-
dit. Per eucharistiā q̄ d̄r factū pietatē. tonū pi-
etatē exercet. pie credēdo et colēdo deū suū in ea
Ad vere penitēduz erigit tonū scie. vt sciat co-
gnoscere et discernē p̄ctā sua p̄fiteri. et a q̄bz opoz
teat cauē. In ordie sacro exercet tonū consiliū.
dū ip̄m hntes seruāt p̄siliū castitatē. et alijs. s. po-
pulo hnt p̄sulē de hys q̄ expedit saluti aiaz sua-
rū. tonū intellect⁹ vocz q̄ vtunt sacro m̄mōnē
q̄ntaz rē spūalē significet. vt nō vtant eo sic equ⁹
et mulus q̄bz nō est itellect⁹. s. ad plē suscipien-
dā. vt fornicatiōez vitandā in se vt p̄sorte. Per
factū extreme vncionis p̄paf aia mag⁹ ad fon-
tem sapie. vt relicto affectu p̄ntis vite. quēad-
modū ceru⁹ desiderat ad fontes aq̄z etne sapie
De distinctiōibz tonoz spūsancti et virtūbz
infusis. et de necessitate eoz et cōneriōe. || Cap. q̄.

Donā spūsancti sunt

distincta realit̄ a virtūbz infusis. et
necessaria sunt oia ad salutē. et sunt q̄
dā hnt aie. Cōnera sunt ad inuicē ita q̄ vni nō
pōt hnt sine alio Septē sunt et nō plura nec pau-
ciora. Dignitas eoz attēdit p̄m enumeratiōez
incipiēdo tñ a superioribz. s. a sapia. In patria re-
manēt in b̄tis. Et cōpando ea virtūbz nobilio-
ra et p̄fectiora sunt cardinalibz s. inferiora theo-
logiē virtūbz. Decoia p̄m. b. th. i. se. q. lxxij.

Quātū ad priuz poit. §. I

b. th. vbi sup̄ varias sup̄ b̄ opiones. Aliq̄ eni
dixerūt q̄ tona nō distinguunt a virtūbz s. vi-
tutes dicunt in q̄ntū p̄ficiūt hōiez ad b̄n opan-
dū. Dona aut̄ in q̄ntū a deo causant tales h̄itūf
Aliq̄ vero dixerūt in b̄ differre virtutes a tonis.

q̄ tona p̄ficiūt libez arbitriū p̄m q̄ facultas ra-
tiōis. s. virtutes p̄ficiūt libez arbitriū p̄m q̄ est
facultas voluntatē. Tertij dixerūt q̄ tona diffe-
rūt in b̄ a virtūbz. qz virtutes p̄ficiūt hōiez ad be-
ne opandū. s. tona ad resistēdū tēp̄ratiōibus
Quarti posuerūt in b̄ eē d̄ram iter ea. qz virtu-
tes p̄ficiūt hōiem ad b̄n opandū simplr. sed tona
na ad b̄ ordiant vt p̄ ea cōformem xp̄o. p̄cipue
q̄ntū ad ea q̄ passus ē. Sed oēs istas opiones
reprobat. b. th. i. se. q. lxxij. ar. i. rōem assignās
reprobatōis. ibi potes vidē. Et poit q̄ntū mo-
dū dicēdi quō d̄rāt. Dicit. n. q̄ ad distinguen-
dū tona a virtūbz telem⁹ seq̄ modū loquēdi sa-
cre scripture. in q̄ tradunt nob non sub noie to-
noz. s. sub noie spūsancti. Dicit. n. Esa. xi. Reque-
scet sup̄ eū spūs d̄ni. spūs sapie et c. Et q̄bz nob
maifeste dat̄ intelligi q̄ ista tona septē enume-
rant̄ ibi p̄m q̄ sunt in nobis ab inspiratiōe diui-
na. Inspiratio aut̄ significat q̄ndā motiōē ab
exteriori. Est. n. cōsiderandū q̄ in hōie ē duplex
p̄cipiū motū. Vni interi⁹ q̄d est rō Aliud ex-
teri⁹ q̄d est de⁹ vt dictū est. Et etiā p̄bs b̄ dicit i
ca. de bona fortuna. Manifestū est aut̄ q̄ oē q̄d
mouet̄ oēs esse p̄portionatū motori. et h̄c est p̄fe-
ctio mobil̄ in q̄ntū mobil̄ dispositio q̄ disponit̄
ad b̄ q̄ b̄n moueat a suo motore. Quāto. n. mo-
tor ē altior. tāto necē est q̄ mobile ei p̄portioēf
p̄fectiori dispōne. Sicut videm⁹ q̄ p̄fectius oēs
discipulū eē dispositū ad capiēdū altiorē doctri-
nā a maḡo. Manifestū est autē q̄ virtutes h̄ia-
ne p̄ficiūt hōiem p̄m q̄ ē nat⁹ moueri p̄rōnem
in hys q̄ interi⁹ vel exteri⁹ agit. P̄pter ḡ inesse
hōi altiores virtutes p̄m q̄s sit disposit⁹ ad h̄c q̄
diuinitus moueat. Et iste p̄fectiōes vocant̄ to-
na. nō soluz qz infundunt a deo. s. qz p̄m ea hō
disponit̄ vt efficiat p̄mpte mobil̄ ab inspiratio-
ne diuina. sic d̄r Esa. l. D̄ns appuit mibi aurem
ego aut̄ nō p̄dico. Et p̄bs dicit in. c. de bona for-
tuna. q̄ hys q̄ mouent̄ p̄ instinctū diuinū. n̄ ex-
pedit p̄siliari p̄m rōez h̄ianā. s. q̄ seq̄nt̄ interio-
rē instinctū. qz mouent̄ a meliori p̄cipiō q̄ sit
rō h̄iana. Et b̄ ē q̄d q̄dā dicūt q̄ tona p̄ficiunt
hōiez ad altiores act⁹ q̄ sint act⁹ virtūbz. Q̄ aut̄
tona noient a Bre. in. i. moral. l. ab alijs aliq̄n
virtutes. b̄ iō ē. qz h̄nt in se cōem rōez virtūbz. s. vl-
tra b̄ est in eis aliq̄d supueniēs cōi rōi virtūbz. in
q̄ntū. s. sunt q̄dā virtutes diuine p̄ficiētes hōiez. i. q̄
q̄ntū ē a deo mot⁹. Vñ et p̄bs i. vñ. et b̄. poit vltra
cōes aliā q̄ndā virtutē diuinā seu heroicā. s. quā
aliq̄ viri mouent̄. Vñ et ip̄e. b. Bre. i. i. moral.
distinguit tona a virtūbz. Q̄ at̄ sapia et scia ponā-
tur a doctozibz virtutes itellectuales. et fortitudo
moral virt⁹. P̄cedū q̄ cū ista sumunt p̄m q̄ p̄
cedūt ex iudicio rōis tūc nō sūt tona. s. tona sē-
p̄dicta. p̄m q̄ p̄ ea opaf hō ex instinctu diuino

Quātū ad secūduz. §. II.

Titulus Decimus

scz q' tona ista sunt necessaria ad salutē, pbat, qz supmū tonoz et infimū sunt necessaria. g et intermedia. Nā dicit de sapia Sap. vii. Nemi nē diligit deus nisi q' cum sapia habitat vel gra dit. Et de timore dicit Eccl. i. Sine timore dñi nēo poterit iustificari. g et alia necessaria. Hoc aut sic declarat. b. l. v. ubi sup ar. ij. Ratio hōis q' homo opat p'ficat a deo duplr. Primo natura li rōe. s. fm lumē naturale rōis. Scdo supnatu rali pfectiōe. s. p virtutes theologicas. Ista tñ scda pfectio habet qñi impfecte. Impfecte enī cognoscim' hic deū. et impfecte diligim'. Illō aut qd h' impfecte formā aliquā vel virtutem nō pōt p se opari nisi ab altero moueatur. sicut luna in q' est impfecte natura lucē. nō illuminat nisi illūata a sole. et discipū in medicina nō p se medicat nisi edocet' a mgro. Quāuis g rō p' q' est aliq'liter et impfecte illūata p virtutes the ologicas moueat ad vltimū finē supnaturalē. nō sufficit tñ ista motio rōnis. nisi de sup ad sit instinct' et motio spūsancti. fm illud Ro. viij. Qui spū dei agunt hi sunt filij dei. q' si filij dei. et heredes. Et illud ps. cxiij. Spū tu' bon' de uocet me in terrā rectā qz. s. ad hereditatē illius terre nullus pōt puenire. nisi si ducat a spūitu scō p ista tona sua. Nō g ita p'ficat hō p virtu tes theologicas et morales in ordie ad vltimū finē. qñ semp idigeat moueri qdā supiori istin ctu spūsancti. Dñi et virtutes excedūt qñtū ad mo dū opandi. inqñtū. s. hō p tona mouet ab alio ri principio. Quāuis etiā p virtutes hō multa cognoscat. et possit virtūs resistere. tñ qz rōi hūa ne nō sunt oīno agnita neq' possibilia. Et hoc si ue accipiat rō vt pfecta lumie naturali. siue vt pfecta virtutib' theologis. Unde est q' nō pōt qñtū ad oia repellere stulticiā. ebrietates et alia q' ponit. b. Bre. in. ij. moral. esse cōtra tona. S' de' cui' p'atū et scie oia subsunt. sua motiōe p tona spūsancti nos tutos reddit ab oī stulticia p sapiam. ab ebrietate p intellectū. a p'cipitatio nis vitio p cōsilij. a timore malo p fortitudinē ab ignorātia p sciam. a duricia p pietatē. a sup bīa p timorē. Ista. n. vitia ponit. b. Bre. ibi cō trariari tonis istis. Et sic oñdunt ipa tona nec cessaria ad salutem.

Quātu' ad tertijū .§. III

scz q' tona sint habit' pbat p hoc. qz christ' lo quens de spūsancto discipul' ait Jo. xij. Apud vos manebit et in vob' erit. S' spūsanctis nō est in hōib' absq' tonis eius. Mansio aut impoz tat pmanentiā et firmitatē. et sic tenorat habitū q' est qualitas de difficili mobil' a subiecto. Nō autē notat transiū et subitum motum. put est passio vel actus. Sunt ergo tona habit' qdam Unde. b. Grego. in. ij. moral. dicit q' in illis to nis sine q'bus ad vitā non puenitur. spūsanct'

semp manet in electis. s. dum p'fuerāt in grā. **Quātu' ad quār .§. IIII** rñ. s. q're sine septē. et quō p'ficiāt vires aie. Sic declarat. b. l. v. p'ia se. q. lxx. ar. nū. Tona sūt qdaz habit' p'ficiētes hōiem ad b' q' p'p'pte se q'ntur instinct' et mot' spūsancti. Sicut virtutes morales p'ficiūt vires appetitiuas ad obediēdū rōi. Sicut aut vires appetitiue nate sunt moue ri p impijū rōis ita etiā omīs vires hūane nate sunt moueri p instinctū dei. sicut a qdā supiori potētia. Et iō in oīb' virtib' hōis q' pnt esse prin cipia hūanor actū. sic sunt virtutes. ita et sunt tona. s. in rōe et in vi appetitiua. Rō aut est pra ctica et speculatiua. Et in vtraq' p'fiderat app' hēnsio veritat' q' p'inet ad inuētiōnē et iudiciū de veritate. Ad app' hēnsionē g' veritat' speculati ua rō p'ficat p intellectū. Practica vero p cōsilij. Ad rectitudines iudiciū de re p'ficat speculatiua p sapiam. practica p sciam. Appetitiua aut potē tia p'ficat qñtū ad ea q' sunt ad seipm. per for titudinē cōtra errozē piculor. Cōtra cupiscēti am vero delectabiliū p'ficat p timores. Iuxta il lud. Cōfuge timore tuo carnes meas. i. cōcupi scētiās carnales. Et sic patz q' tona se extendūt ad oia. ad q' se extendūt virtutes morales. s. for titudo. iusticia et p'pantia. Et virtutes intellectu ales. s. sapia. intellect' scia. prudētia. ad quā p' tinet cōsilij. Ars aut et si sit virt' intellectualis nō tñ p'ficat hōiez ad bñ viuēdū. s' ad opa exte rius factibilia. q' trāsēnt in aliā materiā. Et iō ars nō cōtinetur inter tona q' p'ficiūt hōiez i o' dine ad bñ viuēdū. Iusticie vero impo'nt no mē. Imponit a rectitudie rōis. Et iō uenient' est nomē virtut' q' tōni. S' pietas q' tñ p'inet ad iusticiā impoztat reuerentiā quā habemus ad patrē et patriā. Et qz p' oim est de'. et pietas dei cultus noiat fm. b. Aug. Iō uenienter tonū q' ppter reuerentiā dei aliq's bonū opat ad omīs pietas noiat nō iusticia. Sapia aut et scia put p' hēntur inter grās grāf' dadas. De q' b' ap' l. i ad Cor. xij. Aliū dat' p spū fimo sapie. Aliū ser mo scie. Differūt realiter a sapia et scia put sūt tona spūsancti. Nā ille dicitur g're gratis dare. in qñtū q's p ea abūdat intantū in agnitiōe rerū diuinaz et hūanaz. q' pōt alios instruere et ad uersarios cōfutare. q' pnt esse etiā in mal' hōib'. S' tona sunt put p'ficiūt mentē hōis ad sequē dū instinctus spūsancti. in agnitiōe diuinorū vel hūanor. et nō sunt nisi in bonis. Differunt ista tona a sapia et scia q' sunt habit' acq'siti seu virtutes intellectuales. S' l' et fortitudo tonū differt a fortitudine virtute morali etiā infusa Nam opus fortitudinis virtutis procedit a ra tione illuminata. tñ per grām si est virt' infusa S' opus fortitudis put est tonū pcedit a spū scō. mouēte mentē ad sequēdū suū instinctus

Capitulū Secundū

per tale bonū habituale. s. fortitudis. Simul tñ
ocurrunt. qz virtutes etiā se inuicem iuuant in
actibus suis. hñt tamē diuersum respectus. Do
num quidē vt fortiter p̄sistat ob reuerentiā dei
Virtus autē ne discedat a bono rōnis. Quā autē
dona p̄ficiant hñem fm q̄ mouet a deo. et vir
tutes theologice maxime nos ordinant ad euz
nō tamen ponunt aliq̄ dona pertinentia ad vir
tutes theologicas sicut ad morales. Et ratio est
fm. b. lxx. vbi supra. Quia ratio hñis non mo
uetur a spiritu sancto. nisi ei aliquo modo vni
atur. Sicut instrumentum nō mouet ab artifice.
nisi p̄ contractum vel alio modo ei vniatur. Pri
ma autē ratio hñis ad deum est p̄ fides. spem et
charitatē. Vnde iste virtutes theologice p̄sup
ponunt ad dona sicut radices eoz. Vnde omnia
ista dona p̄tinent ad has tres virtutes. sicut q̄
dam deriuationes earū. Et fm. b. lxx. vbi sup
arti. viij. Dona spiritus sancti sunt perfectiora
virtutibus omnibus intellectualibus et moralibus.
quia ipse perficiunt rationes hominis et alias
potentias vt appetitiuas in ordine ad rationē
Sed dona perficiunt hñis potentias in cōparatiōe
ad spiritum sanctum mouentem. Sed theologice
virtutes sunt perfectiores bonis. qz p̄ eas mens
humana deo coniungit. vt postea ab ipso moueat
per actus donoz. Vnde et Bre. in. i. moral. expo
nens figurā q̄ filij Job fuerunt septē. significā
tes septē dona. et tres filie significātes virtutes
theologicas. dicit. Ad tenariū p̄fectionē septem
filij. i. septē dona nō pueniunt nisi i spe. fide et cha
ritate fuerit omne qd agit. Beatitudines autē
de quibus fit mērio. Mat. v. et de quibus sup. n. vñ.
sunt actus ipoz bonoz. p̄maxime vel virtutuz.
Vñ nō distinguūt ab eis sicut diuersi habitus
sed sicut actus ab habitibus eoz. b. lxx. vbi sup
articulo quarto.

Sunt autem ipsa .§.v

septem dona cōnexa ad inuicem. vt vnus non
possit haberi sine altero. quod figuratum fuit in
septem filiis Job. in eo q̄ simul se inuicē refici
ebant continuis cōuiujs. quod sic declarat be.
lxx. vbi supra arti. v. Sicut vires disponuntur
appetitiue per virtutes morales in comparatiōe
ad rationem. quia irascibilis per fortitudinem
concupiscibilis per temperantiam. volūtas per
iusticiam. ita vires omnes anime disponuntur
per dona spiritus sancti. in comparatione ad spi
ritum sanctum mouentē. Spiritus autē sanctus
inhabitat in nobis p̄ charitatem. fm illud ad
Ro. v. Charitas dei diffusa est in cordibus n̄ris
p̄ spiritum sanctum qui datus est nobis. Et p̄ chari
tatem p̄ficiunt potentie anime. sicut et ratio ipsa
p̄ficiunt p̄ prudentiā. Vnde sicut virtutes mor
ales cōnectuntur sibi inuicem in prudentia. ita
dona connectuntur sibi inuicem in charitate. ita

q̄ qui charitatem habet omnia dona habet. qui
non habet eam. nullum ex eis habet.

Dona autē spiri .§.vi.

tus sancti aliq̄ modo remanēt in patria. i. q̄ ad
aliqs actus et quo ad alios nō. Pro cui⁹ declara
tione dicit. b. lxx. vbi supra arti. vi. q̄ quantum
ad essentiam donoz vtiq̄ in patria remanent
Quia rō est. qz dona spiritus sancti vt dictū est
perficiunt hñem ad sequendū motionē spiritus
sancti. Sed hoc precipue erit in patria. qñ deus
erit oia in oibus. et quando homo erit totaliter
subditus deo. Et sic intelligit illud ps̄. Flumis
nis imperus letificat ciuitatem dei. Ciuitas dei
est triplex. Anima rationalis. ecclia militans et
patria super naturalis. Fluvius est gr̄a septiformis
spiritus sancti. i. septem donoz. Cuius imper⁹ est
feruor q̄ letificat tripliciter dictā ciuitatem dei.
Vñ et Jo. apoc. vl. dicit sibi ostēsum flumiā q̄
viue. splendidū vt chrystallū egredientē a thro
no dei et agni. in medio platee eius. a deo. n. p̄ce
dit gr̄a spūs sancti in nobis merito agni. i. xpi. Vñ
b. lxx. de superna ciuitate ait. Ciuitas illa dei
celestis hñm. nō meatu alicui⁹ fluminis terre
stris abluūt. sed ex fonte vite p̄cedens spūs sanctus
cui⁹ nos hic breui sariamur haustu. in illis cele
stibus spiritibus redūdanti⁹ videt affluere pleno
septē virtutū. i. donoz spūs sancti feruens meatu.
Alio mō cōsiderādo dona q̄ntū ad materiā ali
quā. circa quā opant ipsa dona in p̄nti. sic nō ha
lebūt illā opationē in statu gl̄e. Sicut vbi gr̄a
Dicit Bre. q̄ ista dona nos p̄tegit d̄ vitia vel
t̄pamēta. vt sapia d̄ stulticiā. scia d̄ ignorantia
et sic de alijs. Et qz in p̄nti nō erit t̄pamēta vel
vitia. Jo q̄ntū ad h̄. dona nō remanebūt. Po
nit etiā. b. Bre. in. i. moral. duos effect⁹ ad sin
gula dona. quoz vnū trāsit cuz vita p̄nti. aliud
remanet in p̄nti. Dicit. n. q̄ sapia mentē de spe
et certitudine eternoz reficit. h̄oz duoz spūs trans
sit et certitudo remanet. De intellectu dicit q̄
in eo q̄ audita penetrat reficiēdo cor tenebras
ei⁹ illustrat. H̄oz primū. s. audit⁹ trāsit. qz in pa
tria nullus docet aliū. Scdm remanet. s. illustra
tio mentē. et sic de alijs. Sciēduz etiā qz cōpa
rando ipsa dona ad inuicē. dignitas eoz q̄ vnus
p̄ferat alteri est attēdēda fm enūerationē eoz
incipiēdo a sapia. vt ponit lxx. xi. Simpliciter
loquendo fm lea. lxx. vbi supra arti. vñ. dicit
enī qz eadem est ratio in comparatione ipoz et
virtutum. qz dona ad omēs actus potentiarum
anime perficiunt homines. ad qs̄ perficiūt vtut
tes. Vñ sicut virtutes intellectuales p̄feruntur
moralibus. et in ipis intellectualibus p̄templariue
p̄ferunt actiuis. vt sapia intellectus. scia. prudē
tia et arti. Ita tñ qz scia p̄feret intellectui. et in
tellectus scie. sicut prudētia et synesis eubylie.
Ita etiā in donis sapia. intellect⁹. scia et p̄siliuz

Titulus decimus

preferunt pietati et timori. In quo etiam pietas
preferunt fortitudini. sicut iusticia fortitudini. et
fortitudo temperantie. sed secundum quod dicitur. i. quoniam ad miseriam
cordiam fortitudo et consilium preferunt scientie et pietati
quod fortitudo et consilium de arduis. scientia autem et pie-
tas de consiliis. Propterea autem maxime timor
commendat. non quod nobilitas alius. sed quod primor-
dium quoddam perfectionis tonorum.

De dono sapie et de triplici sapia. Ca. iij.

O iusti meditabitur

sapientiam. et lingua eius loquitur iudicium
psalmi. et puer. vij. Iustus hic et ceterum in a-
liis scripture sacre libris. de a iusticia que est omnis
virtus secundum philosophum in libro ethicorum. putat. s. importat quidam
rectitudinem mentis. tribuens unicuique quod suum est.
deus. sibi et primo. Os autem in hoc loco non accipit
pro ore corporis. quod ei actus non est meditari. sed pro
ore anime quod est intellectus eius. accipiens cibos ve-
ritatis. et per meditationem masticans et traiciens in
ventrem memorie. ut inde nutriat affectus. Medita-
tur ergo os. i. intellectus iusti sapientiam. i. que pertinent
ad iusti sapientiam. et exinde lingua corporis eius lo-
quetur iudicium. i. secundum rectitudinem iudicium quod ex sa-
pientia sumit. Nam ut dicit philosophus. Unusquisque recte
iudicat que bene novit. Loquitur ergo secundum rectum iudicium
id est estimationem. et de divinis rebus non errant.
ut heretici. et de humanis agendis. s. operibus. quod per di-
vinas regulas sapientia consulit et disponit de agendis
Sed sciendum quod triplex est sapientia. Sapientia essentialis
et increata. Sapientia personalis et incarnata. Sapientia
humana et variata. Os iusti meditabitur. Pri-
mam et admirat immensitatem. Secundam et imitat boni-
tatem. Tertiam et iocundat propter suavitatem.

De prima intelligitur. §. I.

illud Sapientiam. Omnium est artifex omnia prospiciens. quod
vtrique est intelligendum de sanctissima trinitate. Nam
ut dicitur. b. Aug. Sicut inseparabiles sunt. s. in es-
sentialia. ita inseparabiliter operantur. s. ab extra. de se.
di. n. q. c. i. Nam ab intra. ita pater generat filium. quod fili-
us non generat. sed est generatus et pater ingenerat. et spiritus
ab utroque procedit. non illi ab eo. Sed ad extra pro-
prietates personales in creatione mundi et gubernatione
quod operatur pater. id est et filius et spiritus sanctus. Unde christus dei
filius ait Jo. vi. Pater meus operatur usque modo. et ego
operor. Et. i. ad Cor. xij. Deo omnia operatur unus et
idem spiritus. Sicut autem omnium trium personarum divinarum est
vna essentialia. potentia et voluntas. ita et vna sapientia que
non est aliud secundum b. Aug. quam ipsa essentialia. Nam et si
in nobis aliud sit essentialia. aliud sapientia. quod quod
dam accidens adveniens ei post essentialia. Non sic est
in deo cum nihil accidat ei. Sed ut dicit Boetius. Acci-
dens in deo transit in substantiam. i. quod est accidens in
nobis. ut sapientia. voluntas et huiusmodi. in deo est ipsa sub-
stantia seu essentialia. Unde in sequentia. Nil in deo propter deum.
nulla causa propter eum que causat causa Idem est. idem nosse

idē velle. idē posse. cuncta sunt simplicia Distinguit
tamen a nobis sapientia dei a sua essentialia per intellectus
noster. ratione. quod alia ratione consideramus eius essentialia.
inquantum per ea subsistit. et eius sapientiam inquantum per eas
novit omnia. et disponit ad debita finem. psalmi. Omnia in
sapientia fecisti. c. ij. Et sap. vij. Attigit sapientia. s. dei
a fine usque ad finem fortiter. et disponit omnia suaviter.
Cum ergo meditat os iusti. i. mens hanc sapientiam ad-
miratur cum apostolo. dicens ad Ro. xi. O altitudo divi-
tiarum sapientie et scientie dei. que incognoscibilia sunt
iudicia eius.

Sapientia persona. §. II.

lis incarnata. est dei filius. cui per appropriationes
attribuitur sapientia. sicut pater potentia. et spiritus sanctus cle-
mentia. Eccl. xij. Ego sapientia produxi ex ore altissimi
progenita ante omnem creaturam. ex ore eius intelle-
ctus altissimi patris ab eterno procedit. Et eccl. i. de
Fons sapientie huiusmodi in excelsis. Et. i. ad Cor.
Christum dei verum et dei sapientiam Hanc inquit he-
ro. ad paulinum. vocat plato nesciuit. Hanc demo-
sthenes eloquens ignoravit. Verda autem dominus sapi-
entiam sapientium. et prudentiam prudentium reproba-
vit. Loquitur apostolus. Sapientiam in misterio abscondi-
tam quam predestinavit deus ante secula. Quia enim
primi patres per inordinatum appetitum sapientie. i. scie-
ntie boni et mali ex superbia procedente. perdidit gen-
tium et qui mundum totum. que propter ipsum factus est. dicitur
ut dei filius sapientia patris humiliaret. nostra mortalitate
assumpta usque ad stulticiam crucis. Stulticia. n. re-
putata est apud gentes sapientes secundum mundum quod dei
filius mortem ignominiosam sufferret. Unde apostolus
dicam christum crucifixum. gentibus stulticiam. Et per hu-
militatem sapientiam incarnatam. salvatum est genus humanum. et
refectus est mundus. Os ergo iusti meditabitur hanc sapientiam
ut imitet. quod sic sapiens vix efficit. Apostolus. Si quis
videt in vos sapiens esse. s. secundum extimandem suam
stultitiam fiat se humiliando et christum imitandum sit sapi-
ens. Qui. n. inquit. b. Aug. sine salvatore vult sa-
lutem habere. et sine vera sapientia extimar se fieri posse
prudentem non sanus sed eger. non prudens sed stultus
in egritudine assidua laborabit. et in ceetate no-
xia demens permanebit. xvi. q. ij. qui sine.

Sapientia tertia. §. III.

que est in libro hoc est varia. Pro cuius declarata. dic. b.
L. se. se. q. xv. ar. i. quod secundum philosophum ad sapientem pri-
mo considerare causas altissimam. per quam de aliis certum
fime iudicat. et secundum quam omnia ordiari oportet. Nam autem al-
tissima duplter considerari potest. s. simpliciter vel in alio ge-
nere. Ille ergo qui cognoscit causas altissimam in alio ge-
nere. per ea potest omnibus que sunt illius generis iudica-
re et ordiare. deest sapiens in illo genere. Et in me-
dicina que bene scit iudicare de salutaribus et que amittit
et que reparat. deest sapiens medicus. Et sicut in archite-
ctura. secundum illud. i. ad Cor. iij. Deest sapiens archite-
ctus fundamentum posui. Qui autem cognoscit causam

Capitulū Tertium

altissimaz simplr q̄ deus est. S̄ sapiens simplr
in q̄ntū p̄ regulas diuinas q̄s docet scriptura et
vncio suggerit. oia p̄t iudicare et ordinare salu-
tem p̄nencia ad salutē. hui⁹ aut̄ iudiciū rectū
p̄sequitur q̄s p̄ sp̄m̄ sc̄m̄ seu tonū eius. s. sapiam
dictuz. s̄m̄ illud. i. ad Cor. ij. Sp̄ialis iudicat
oia. et sp̄is oia scrutat̄ etiā p̄funda rei. Et q̄b̄
patet q̄ varie dicit̄ sapia. et triplex. Sapiētia
criminalis q̄ est reproboz. Sapiētia virtualis
q̄ est bonoz. Sapiētia cōmunalis q̄ est anib̄
rum. De sapia criminali dicit̄ Hier. nū. Sapi-
entēs sunt vt faciāt mala. bene aut̄ facere ne-
scierūt. Ap̄ls Ro. iij. Sapia hui⁹ m̄di inimica
est deo. Dicit̄ aut̄ hui⁹ noticia sapia improprie
p̄ q̄ndaz similitudinē. Q̄d sic declarat. b. Th. se.
se. q. xlv. ar. i. Bonū dicit̄ dupl̄. Vno mō q̄d ē
vere bonū et simplr p̄fectum. Alio mō dicit̄ ali-
qd bonū s̄m̄ aliquā similitudinē. q̄d. s. est in mali-
cia p̄fectū. Sicut dicit̄ bonus latro vel p̄fectus
latro. qui. s. scit subtiliter modos adinuenire et
media ad furandū. Et sicut circa ea q̄ sunt vere
bona est aliq̄ altissima causa q̄ est summus bo-
nū. q̄d est vltim⁹ finis. p̄ cui⁹ cognitionē d̄r hō
vere sapiens. ita et in malis est adinuenire ali-
qd ad q̄d alia referunt̄ sicut ad vltimū finē. p̄
cui⁹ cognitionē hō dicit̄ sapiens ad male agen-
dum. Quicūq̄ enī auertit̄ a fine debito necesse
est q̄ aliquē finē indebitū sibi p̄stituat. qz om̄e
agēs agit p̄pter finē. Vñ si p̄stituat sibi finē in
bonis exteriorib̄ terrenis. vocat̄ sapia terrena.
Si in bonis corporalib̄ vocat̄ sapia aialis. Si in
aliq̄ excellētia. vocat̄ sapia dyabolica p̄pter imi-
tationē supbie dyaboli. de q̄ dicit̄ Job. xli. Sp̄s
est rex sup̄ vn̄uersos filios supbie. q̄les fuerūt
p̄bi. de q̄bus dicit̄ Ro. i. Dicētes se esse sapien-
tes. s. ex supbia. stulti facti sunt. Tales etiā fue-
runt magi. i. sapiētes pharaonis et nabuchodo-
nosor. Vñc. b. Greg. in moral. de criminali sapi-
entia ait. ponens d̄ditiones seu effect⁹ eius. Vñ-
ius m̄di sapia ait est cor machinationib̄ rege-
re. sensum v̄bis velare. q̄ falsa sunt vera osten-
dere. q̄ vera sunt falsa demonstrare. Vñc qui sci-
unt ceteros supbiēdo despiciūt. q̄ nesciūt supbi
et tumidi in alijs ip̄am mirant̄. Hec sibi obse-
quētib̄ p̄cepit bonoz culmia q̄rere. adepta t̄pa-
lis gl̄ie v̄itate gaudere. Irrogata ab alijs ma-
la multipliciter reddere. cū vires suppetit̄ nul-
lis resistentib̄ cedere. Cū viribus possibilitas
deest quicq̄d p̄ maliciam explere non valet. hoc
in pacifica l̄mitate simulare.

Secūda sapiētia. §. IIII

q̄ est cōis bonis et malis. est sapia quas ponunt
p̄bi. et plato et aristoteles virtutē intellectualem
q̄ est circa cognitionē diuinor. Pro cui⁹ decla-
ratione dicit̄. b. Th. se. se. q. xlv. ar. ij. q̄ sapia im-
portat q̄ndā rectitudinē iudicij s̄m̄ rōnes diuina-

nas. Rectitudo aut̄ iudicij p̄t stringere dupl̄.
Vno mō s̄m̄ p̄fectū vsum rōis. Alio mō p̄pter
q̄ndā cōnaturalitatē ad ea de q̄b̄ est iudicanduz
Sicut verbi gr̄a. de his q̄ p̄tinet ad castitates p̄
rōis inq̄sitionē. recte iudicat ille q̄ didicit sciaz
moralē. sed p̄ q̄ndā cōnaturalitatē ad ip̄am re-
cte iudicat de eis q̄ habet habitū castitatis. Sic
circa res diuinas ex rōis inq̄sitione. rectū iudi-
ciū h̄re p̄tinet ad sapiam. q̄ est virtus intelle-
ctualis. quā h̄z theologus et metaphisicus bo-
nus vel malus. Sed rectū iudicij h̄re de diui-
nis p̄ q̄ndaz cōnaturalitatē ad ip̄am p̄tinet ad
sapias q̄ est tonū sp̄m̄ sancti. q̄d soli boni habēt
vt dicit̄. Stoici tñ accipiebāt sapiam p̄virtute
intellectualī. s̄m̄ illud. pueri. Sapia ē viro pru-
dentia in q̄ cōnectunt̄ oēs virtutes morales et
noticia diuinor. Et dicebāt q̄ in anio sapiētijs
id est v̄tuosi nō cadūt passiōes. Perpateticive-
ro asserēbant q̄ in sapiēte cadūt passiōes sed
nō deducit̄ ab eis. i. nō supat̄ eis acq̄escēdo. vt
qd̄ agat p̄tra rōem et si mor⁹ earū sentiat. Et di-
cit. b. Aug. in. ix. d̄ cui. dei. q̄ ista p̄trouersia ma-
gis erat in voce q̄ in in re. Nā q̄d dicebāt stoi-
ci in anio sapiētijs nō cadere passiōes. intellige-
bant q̄ntū ad p̄sensuz cōtra rōem. nō q̄ntuz ad
motus. Et antiquus p̄bi vocabantur sapiētes.
Prim⁹ aut̄ vt dicit̄. b. Aug. de ciui. dei q̄ inuenit
istud nomē. p̄bi fuit pithagoras. q̄ interrogat⁹
de sua p̄fessione. cū nomē sapiētijs videret sibi
nomē arrogātie nō sapiēte se esse dixit. s̄ p̄bi
id est amatorē sapie. Sic enī interpretatur p̄bi
Dicit̄ enī p̄bi a p̄biolos grece q̄d latine ē amor
et sophia grece q̄d latine dicitur sapientia. inde
p̄bi amator sapie. Magnā aut̄ penuriam
mundus habebat h̄z sapiētijs. dicit̄. b. Augu.
q̄n̄ solum septem m̄di sapiētes fuisse quodaz
tempore describunt̄. Qui tamē et ip̄i modo suo
humiles erant. preferentes alios sibi. Vñc
Chales. ait. Inter sapiētes ille sapiētijs q̄ et
humilijs. In huius exemplum narrat Valeri-
us maximus li. nū. q̄ cum quadam vice piscā-
toribus rixtia iacentib̄ pro capiendis piscib̄
quidam emit iacturam illam pro illa vice cer-
to precio. Iactatis rixtib̄ ceperunt mensam
aurem. Qua educta orta est questio cuius esse
deberet assērente emptore suaz fore. quia eme-
rat iacturam illam qua capta erat. Piscatores
econtra. quia intenderunt vendere capturam
piscium non aliud. Demum consulētib̄ su-
per hoc Apollinem delphicum. Respondit scilicet
dyabolus per idolum illud. Illam mensam
debere dari sapiētijs huius mundi. Et sapi-
entior iudicatus est. Tales Oileus. et ei missa
est Qui ex humilitate reputans biantē sapi-
entiorē eo misit sibi eandem. Et ip̄e s̄m̄ alte-
ri. ex. vij. quem extimauit magis sapiēte. Tan-
tem ad vltimuz ex. vij. est delata vni q̄ dicitur

Titulus decimus

est Solon, qui nec eas sibi retinuit, sed dedicavit in templo apollinis quod dicebat deus sapientie. Aurea mensa significat ipsam sapientiam quae deo attribuitur, quia ut dicitur **Eccl. i.** Omnis sapientia a domino deo est, et cum illo fuit, et est ante eum. Ista tamen sapientia acquisita potest comprehendit cum cognitione divinorum etiam virtutes morales acquisitas, non sufficit ad salutem. Propterea ut ait dominus **Eccl. ix.** Non gloriatur sapiens in sapientia sua, quia si non saluat. Sed sapientia habet, potest comprehendit virtutes infusas cum gratia deducit ad claritatem eternam, ut dicitur **Sap. vi.** Et sic videtur sumi in libris sapientialibus, in quibus frequenter fit mentio de sapientia, et per marie in libro sapientie a. vi. c. vsq. ad. ix. ubi ponuntur excellencies eius et effectus, ut ibi est in ea. s. sapientia spiritus intelligentia multiplex, unicus tamen. Et infra inter cetera dicitur. Sobrietatem et prudentiam docet iustitiam et virtutem, i. fortitudinem, quibus in vita nihil vtilius hominibus. Patet autem has esse virtutes cardinales. Et superius ait, quod amicos dei constituit quod fit per charitatem. **De meli.** **fm. b.** **lv. se. se. q. xlv. arti. vi.** Illa omnia intelliguntur de sapientia increata, quae prima se nobis unum per totum charitatem. Et ex hoc reuelat mysteria nobis, quorum cognitio est sapientia infusa. Non sapientia infusa quae est totum, non est causa charitatis, sed effectus eius. Et quia sapientia contrariatur stulticie, sicut in scriptura sacra sapiens dicitur virtuosus **fm. virtutes infusas, ita et stultus seu insipiens vitiolus.** Et de hac sapientia virtute generali dicitur **beat. Amb.** in libro de fuga seculi. Sapiens nunquam est inanis, sed semper habet in se amictum prudentie, quod dicitur potest iustitiam induebat et iudicium. **Hec sunt in terra mentis velantia, quae nemini potest auferri nisi si quae sua culpa dispoliat, his spoliatur adam nudus inuentus est, habent hunc de pe. di. ij. sapiens.** **Hinc et lactantius in. iij. instituti.** Quicumque vult esse sapiens atque beatus audiatur dei vocem, sacramentum nativitatis sue noverit, virtutibusque nativitatis christi divine et humane, humane retinet, et divina suscipiat, ut summum bonum illud ad quod natus est valeat adipisci, hunc ille. Et hoc est quod christus ait **Mat. viij.** Omnis qui audit verba mea et facit ea, similis est homini sapienti qui edificavit domum suam supra petram etc.

Tertia sapientia que .s. v.

est propria bonorum et virtutum specialis distincta a ceteris est illa quae ponit principium et excellentius totum unum ex septem donis spiritus sancti, de qua dicitur **Esa. xi.** Requiescet super eum spiritus sapientie et intellectus etc. **Dona. n.** spiritus sancti ut dicitur est super sunt virtutes medie inter virtutes cardinales quibus sunt excellentiores, et theologicas quibus sunt inferiores, quae et si sunt realiter distinctae, ita tamen sunt connexae quod quae habet istas, et illas habeat, et quae una careat nullam possideat. Et sicut de donis. **Differunt autem haec sapientia non solum a scientia quae est cognitio divinorum naturalis, i. que per viam**

naturalem habet, quia haec infusa a deo, illa acquisita per studium. Sed etiam differunt a fide, quae habet cognitionem divinorum supernaturalium, et sic utraque a deo. **Hanc ad fides pertinet assentire veritati divine reuelatae secundum seipsum. Sed ad sapientiam totum pertinet secundum regulas divine veritatis habere iudicium in rebus divinis speculandis, et humanis agendis.** Non sapientia totum per se supponit fidem, quia unusquisque bene iudicat quod novit. **Differunt etiam a sapientia quae numeratur inter gratias gratias daturus. i. Cor. xij.** **Ubi dicitur.** Alii datur per spiritum sermo sapientie etc. quia illa potest esse communis bonis et malis, et pertinet ad eam divina cognoscere, non per acquisitionem, sed per infusionem, et ita copiose quod potest alios instruere de divinis efficaciter, et fidei adversarios refellere rationibus probabilibus. **Hec autem solum in bonis reperitur cum gustu divinorum quod ad necessarium ad salutem.** **Dicitur autem sapientia ista aliqui per etas, secundum illud Job. xvij.** Ecce pietas ipsa est sapientia secundum translationem, lxx. quia sicut pietas est manifestativa fidei, in quantum per cultum dei prestatur fides, ita etiam pietas manifestat sapientiam, et propter hoc dicitur sapientia pietas. **Et eadem ratio sapientia dicitur timor dei.** **Secundum illud Job. xvij.** secundum litteras nostras **Ecce timor domini ipse est sapientia, quia per hoc ostenditur, quod homo rectum iudicium habet de divinis, quod deum timet et colit.** **Dicitur etiam charitas sapientia.** **Secundum b. Aug.** Sapientia est charitas dei. **Et Hugo de archano noe ait.** Charitas est sapientia, quia per ipsam gustamus deum, gustando cognoscimus, gustate inquit per. **cxvij.** et videte quoniam suavis est dominus. **Qui enim diligit manet in lumine, s. sapientia, i. Job. ij.** **Dicitur autem sapientia charitas quantum ad suam causam, ex qua sumitur etiam nomen sapientia, s. a sapore.** **Causatur, n. sapientia a charitate, quae charitas est in voluntate.** Sapientia vero essentialiter in intellectu videtur subiecto. **Et ista sapientia esse non potest in hunc partem mortale.** **Non dicitur Sap. i.** In malivolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. **Cuius ratio est secundum b. Amb.** **lv. se. se. q. xlv. arti. vij.** quia sapientia totum spiritus sancti facit rectitudinem iudicium circa res divinas, vel de alijs rebus per regulas divinas, ex quadam connaturalitate seu unionem ad divina, quae quidem unio est per charitatem. **Secundum illud. i. ad Cor. vi.** Qui adheret deo unum spiritus est cum eo. **In christo autem est per amorem.** Charitas autem cum mortali peccato stare non potest ut supra dicitur est. **Et ideo sapientia totum non potest esse cum mortali.** **Est autem haec sapientia in omnibus hominibus gratiam, etiam in puulis et fatuis adultis baptizatis quantum ad habitum, et si non quantum ad actum, propter impedimentum corporale.** **Non dicitur Sap. vij.** Memine diligere deum nisi quae cum sapientia graditur. **Sed omnes diligunt deum quod diligunt eum, quod fit per gratiam et charitatem, quod sic declarat, b. Amb.** **lv. scda scda. q. xlv. arti. v.** Sapientia importat (ut dictum est) quandam rectitudinem iudicium, circa divina conspicienda et consulenda. **Et quantum ad utrumque ex unione ad**

Capitulū Tertium

diuina. scdm diuersos gradus aliqui sortuntur
sapienciā. Quidā ei tantū sortuntur de recto iudi-
cio tam in contēplatiōe diuinorū etia in or-
dinatione rerū humanarū fm regulas diuinas
quāntum est necessariū ad salutē. Et h̄ nulli dicitur
existenti sine peccato mortali. p grām gratū fa-
cientē. Iuxta illud. i. Job. ij. **D**icitur tōcer nos
de oibus. Quidā alioz gradu picipiūt sapie-
tiam. Et quāntū ad contēplatiōē diuinorū. in quā-
tum. s. et alioz qdaz mysteria et cognoscunt et
alijs manifestare pnt. Et quāntū ad directionem
humanorū fm regulas diuinas. in quāntū pnt fm
cas nō solū seipos sed etia alios ordinare. Et
iste gradus sapie nō est cōmunis oibz h̄ntibus
grām gratū facientē. sed magis pntet ad grās
gratis datas. Et sic qd ait pbs. in. i. metha. Sa-
pientis est ordinare quāntū ad ordinationem sui
ipius. hoc agit in oibus tonū sapie. Quāntum
ad ordinationē alioz h̄m et iudiciū alioz. qd
fit p rectores et platos. hoc fit p sapiam grā dā-
tam. Qualis fuit data excellēssime salomoni
hoc postulanti ad regendū bene pplm dei. ut ha-
beretur. iij. Reg. iij. **D**ec autē sapia nō solū specu-
latiua est sed etia practica. qd patz ex eo qd ait
apls ad Col. iij. **I**n sapia ambulate ad eos q
foris sunt. hoc autē ptinet ad actionē. **D**eclarat
autē **1**o. se. se. q. xlv. arti. iij. sic. **S**upior ps oīo-
nis ut ait. b. Aug. xij. de trimi. sapie depurat. **I**n-
ferior autē scientie. **S**upior autē ratio ait idēz
intendit rōibus supnis. s. diuinis. et cōspicien-
dis et cōsulendis. **C**ōspiciendis qdēz fm qd di-
uina in seipis contēplant. **C**ōsulēdis autem
fm qd p diuina iudicat de humanis. p regulas
diuinas dirigens actus h̄ianos. Et sic patz qd
sapia fm qd est tonū. nō solū est speculatiua. s.
etia practica. Et ex hoc patz qd sapia qd est tonū est
excellēssior qd sapia que est virtus intellectualis
vtpote magis de p̄p̄quo deū attingens p quāz
dam sp̄s vnionez anie ad ipm. Et inde habet
q nō solū dirigit in cōtēplatiōe. qd facit sa-
pientia virtus intellectualis. sed etia in actione
circa h̄iana. **Q**uānto enīz virtus est altior. tanto
ad plura se extēdit. ut habet in li. de causis. **P**er
prius tñ ptinet ad h̄. sapiam cōtēplatiō dī-
uinorū. et per posteri⁹ dirigere actus h̄ianos fm
rōnes diuinas. **N**ec tñ ex directiōe sapie in hu-
manis actibz puenit amaritudo aut labor. sed
potius ppter sapiam amaritudo et labor. qd est in
opibus h̄ianis. ppter sapiam conuertit in dū-
cedinē et requē. fm illud **S**ap. viij. **N**ō habet
amaritudinē querelatio illi. s. sapie. nec rediuz
cōmictus eius. sed gaudiū. **C**ū autē ista q̄tuor
tona. s. sapia. intellectus. scientia et cōsiliū pertine-
ant ad vim cognitiuā seu potentiā intellectuā
Alia tria. s. fortitudo. pietas et timor ad appeti-
tiuaz. quō ista q̄tuor differant inter se. **S**ic de-
clarat. b. **1**o. se. se. q. viij. ar. vi. **I**sta q̄tuor to-

na ordinant ad supnaturalē cognitionē que in
nobis p fidem fundat. **F**ides autē est in nobis
ex auditu. ut dicit ad Ro. x. **N**ō optet aliq. pponi
homini ad credendū. non sicut visa. sed sicut au-
dita qd homo assentiat p fidē. **F**ides autē p̄rio
et principaliter se h̄z ad veritatē p̄mā qd est de⁹
Scdario ad qdaz circa creaturas cōsiderāda. ut
incarnationē seu christi h̄ianitatē. creationē.
gubernationē creaturarū. iustificationē h̄m et
h̄. **A**lterius tertio se extendit ad directionem
h̄ianorū op̄z. fm qd fides p dilectionē opatur
ut. s. credat agēda esse ab h̄ibz fm regias diui-
nas. qd tradunt in sacra scriptura. ut sunt man-
data dei. **S**ic ḡ circa ea qd pponunt nobis credē-
da duo requirunt ex pte n̄ra. **P**rimū est ut intel-
lecta penetrēt seu capiant ut credēda. qd fit p
tonū intellectus. p quē habet q̄si qdā certitudo
nō demonstratiōis. sed efficacis p̄suasiōis. sic
esse firmiter assentiendū h̄is qd sunt fidei. **S**e-
cūdo oīz ut h̄o de h̄is habeat iudiciū rectū ut exi-
stinet h̄is esse inh̄endū et ab eoz oppositis re-
cedendū ut falsis. Et h̄ iudiciū quāntū ad res di-
uinas ptinet ad tonū sapie. **Q**uāntum vero ad
res creatas ptinet ad tonū scie. **Q**uāntum vero ad
applicationē ad p̄cularia opa ptinet ad tonū
cōsiliū. **S**apies ut dicit **I**sid. in li. et̄imol.
dicitur est a sapore. qz sicut gustus est apr⁹ ad dis-
cretionē saporis ciboz. sic sapiēs dicit ad dino-
scentiā rerū et causaz circa diuina et agēda. Et h̄
ic opponit stulticia. ut dicit. b. **B**re. in moral. nā
q̄ cōtraria ei. qd dicta est a stupore. **S**cdm **Y**sid.
importat q̄ndaz eleuatiōē cordis et obrusionē
sensuū. Et idē est insipientia cū stulticia. **N**ō in-
sipientia q̄si sine sapore discretiōis. Et p̄cipue vi-
det esse aliq̄s stultus et insipientes. qd deficit in snia
iudiciū circa altissimā cām. accipiēs p altissimā
causa et p ultimo fine aliqd tonū terrenū vel cre-
atum. b. **1**o. se. se. q. xlv. arti. i.

Ponit autē iaco **4. q. VI.**

bus ap̄ls in. iij. c. sue ep̄te septē p̄prietates seu
effectus hui⁹ sapie. **D**icit enī sapia qd de sursum
est. **P**rimū quidē pudica est. **D**einde pacifica.
Moderata. suauis. bonis cōsentiens. plena
misericordia et fructibz bonis. iudicans sine si-
mulatione. Et pnt figurari p septē colūnas. de
quibz dicitur puer. ix. **S**apia edificauit sibi to-
mū. s. anie. **S**crit colūnas septē. qbus. s. sustē-
teret edificii sp̄iale miscuit vinū feruentē dile-
ctionis. posuit mensam refectiōis sp̄ialis que
est pax mēta. **Q**ue est thron⁹ salomonis. qui
dicitur est rex pacificus et sapientissimus. Et to-
minus de eo. **E**rit ip̄e mihi in filium. ij. **R**eguz
v̄ij. **C**orrespondet enī tonio sapientie septia lea-
ritudo qd dicit. **D**eati pacifici qm̄ filij terocabū-
tur. **U**bi dicit. b. **A**ug. de sermone dñi in mōte
p̄nētia dicitur pacific⁹. in qd nullus mot⁹ est

Titulus decimus

rebellis. sed obrigans rōi. Et ut dicit. b. Th. se. se. q. xlv. ar. vi. Congrue septia bñtudo pdicta adaptat tōno sapie. r qñtū ad meritū r qñtum ad pñmū. Ad meritū quidē pñter qđ dicit. b. ti pacifici. Pacifici enī dicunt. qñ pacē faciētes vel in seipis vel in alijs. qz vtrūqz uenit p hoc q ea in qbo par cōstituit. ad debitū ordinē redigunt. Nā par est trāquillitas ordīs. ut dicit. b. Aug. xix. de ci. dei. Ordinare autē pñter ad sapiētiā ut pñ p pñm in. i. meth. Et idē esse pacifici cū uenitēter attribuit sapie. Ad pñmū autē pñter qđ dicit. Filij dei uocabunt. Dicunt autē filij dei in qñtū pñcipāt similitudinē filij vnigeni r natural. Scđm illud ad Ro. viij. Quos pñciuit r pñdestinauit sformes fieri imāgis filij sui q est sapia genita. r idē pñcipando tōnū sapie ad dei filiatiōnē hō pñngit. Quō autē pñdicte septē pñprietates seu effectus pñti a iacobo pñtineant ad sapiam. Sic declarat. b. Th. ubi sup. Ad sapiētiā fm qđ est tōnū. pñter nō solū r tēmplari diuina. sed etiā reglāre actus hūanos. In q directione pño occurrit remōio a mal' q cōtrariat sapie. Nñ r timor dicit esse inītiū sapie in qñtum facit timor recedere a malis. fm illud Eccl. i. c. Timor dñi expellit pctm. Vltimū autē est sicut finis. s. q oia ad debitū ordinē redigant qđ pñter ad rōem pacis. Et idē cōueniēter Jacobus dicit q sapia q de sursum est. pñmū pudica est q vitans corruptelas peccati p timorē. r sic ordinat hōiem ad deū sicut p pctm r ordinat quis a deo. nec habet pacē cū deo. Deinde dicit Jacobus q sapia est pacifica. qđ est finalis effectus sapie ppter qđ ponit beatitudo ipa par ut dicitur est. Nñ r cōgrue figurat p thronū Salomōis ad quē ascēdebat p sex gradus. Et qbus iā vn' dicitur est. s. pudica. i. timorata. Alia quicqz q sequitur. manifestant ea p q sapia ad pacē pducit q ad pñmū r q ad se. r ordie cōgruo. Nā hō mimi p pudiciā a corruptelis peccati recedēti pñmo occurrit ut qñtū est ex se. modū in oibz teneat. Nñ dicit mdoestia. s. ipa sapia. Ad mdoestā pñter ut hō moderet actus suos exteriores in habitu. in gestu. in incessu. in affatu. in uictu. in oibz sensatiōibz. ut nil fiat inordinatum fm illud apli. Omnia honeste r fm ordinez fiat in uobis. Et ad phil. nū. Mdoestia vñ nota fit oibus hōibz. Scđo reqñt ut in qbus hō non sibi sufficit. alioz monitis acq̄scent. Et qñtum ad hoc dicit suābilis. Nñ r puer. i. dicit Audiens sapiens sapientior erit. s. acq̄scentis dicitis alioz. Et salomon sapientissim' cōsiliarios habuit. r ad qđ. nisi ut cōsilijs eozū acq̄scent. Et b. Augul. inquit. Senex a puero. r eps tot annozū a collega nondū anniculo parus suz edoceri. xxiij. q. iij. si habes. Hec autē duo. s. mdoestia r suābilis pñter ad hoc ut hō habeat pacē in seipō. Sed vltim' ad hoc ut habeat pacē etiaz

ad alios. Reqñitur nro q tonis eoz non repugnet. Et hoc est qđ dicit. Bonis pñtens. s. nō pñtradicens. cōtentionibz vacans. Propter qđ dicit apls iacoby in epla ca. iij. Quis sapiēs inter vos. oñdat ex uersatiōe sua opatiōez hōnā in mansuetudie sapie. Et si zelū amatus habetis r cōtentiones sunt in cordibz vris. nōlite gloriari r mendaces esse aduersus ueritatē. Dicit enī glo. Vir fieri pōt ut cōtēntio non extorquet aliqd pñtra ueritatē. ne victus pñsus esse videat. Quinto reqñt q defectibz pñmū cōpariat in affectu. r subueniat in effectu. Et hoc est qđ dicit plena misericordia et fructibz uis. Quō enī qui omnia degustat. pñsiderans pñmū factū ad dei imaginē r summi boni capax. deū pñcipientes. Estote misericordes. Math. vi. Et date elemosynā. r h' poterit nō cōpari. et non subuenire iurta posse indigētis pñmū. Seruo r vltimo reqñitur ut charitatie emendare peccata satagat. Et h' est qđ dicit. Iudicās sit sine simulatiōe. ne. s. correctionē pñcedens odium intendat expellere. Vñ leo papa. Odio habent peccata nō hōies. Corripiant timidi tolerētur infirmi. Et qđ seuer' castigare necesse ē. nō seuiēt plecat' anio. s. medent'. di. lxxvi. odio. Est etiā sciendū q scriptura sacra etiaz dicit sapia. Iuxta illud Deut. Hec est vñ sapia coram oibz pñtis. s. lex diuina que cōprehendit totam scripturā. q maria sapia dicit. qz pmarime de deo r de his que ordinat hōiem ad deū. copiosus. certius r apert' loquit' q methaphisica. vel qñcūqz alia hūana sapia. S; de ipa i. i. sequit' De vita contemplatiua. Cap. nū.

De uita cōtemplatiua. Quia in q gustat pmarime tōnū sapiētie. ps. lxx. Loquens ad deū de plura litate vite ait. Melior est misericordia tua super vitas. labia mea laudabūt te. ubi tria nota. Primo vita beata oibz pñtis. ubi. Mel. ē. m. tua. Scđo vita plima oñditur ibi. super vitas. Tertio vita mixta ut pñcipua eligit. labia mea. Primo notat vita beata. in eo qđ dicit. Melior est misericordia tua. Et dicit hec misericordia. prout est misericordia adimens. i. tollens. Hoc autē nō fit ex toto nisi in vita beata ubi remouet a sc̄tis omnīs miseria. ubi dicit misericordia qñ mira suauitas rigans corda. Et de hac ps. Dñe in celo misericordia tua. ubi scz nulla miseria. Hec autē misericordia q absolute dicit vita vtiqz melior est sup oēs vitas vite pñtis. ut exponit beatus Ambro. in quodā sermone. Quocūqz diuidatur vita. vel fm pñm vel fm. b. Augusti. vel per alium modum. de quibz distinctionibus hic dicitur in isto. s. Et ut dicit Grego. in Omel. Leporalis vita eterne vite comparata. mors pñtis est dicenda q vita. Quamū ad scđm. qz di

Capitulū Quartum

cit in plurali, sup vitas. Sciendū principaliter esse duas vitas, actiuā & contemplatiuā. Et comparando eas ad inuicē pbatur meliorē contemplatiuā actiuā decē rōnibus q̄s habes infra. §. ij.

Quantū ad tertiu qz ad illas duas additur terna. s. mixta ex vtraqz pte cōposita. Istam ve meliorē illis duabz eligit. ps. lxx. dicēs. Labia mea rē. Nā p cōtemplatiuā laudat ven in orōne labijs mētis. i. cogitationibz & affectibz. Sz p actiuam laudat in p̄dicatione & instructione aliorū. Et de ista mixta agitur in. ij. §.

Notandū ergo pri. §. I

mo qz q̄nis pbus in. ij. ethicoz. dicat esse tres vitas hōim excellētes. s. voluptuosas q̄ ponit finē in delectatiōibz corpis. Ciuilē q̄ pertinet ad actiuā & contemplatiuā. Et b. Aug. in. xix. de ci. dei. ponat tria genera vite. s. otiosus, qd̄ pertinet ad contemplatiuā. Elctiosus qd̄ pertinet ad actiuā. Et ex vtroqz cōpositū qd̄ dicit vita mixta q̄ congruit p̄lati & p̄dicatoribz. Alij assignant vitā finē in charitōne, p̄fectionē & p̄fectionē. tñ diuisio magis ppria vite hūane est. quā ponit Grego. sup̄ Ezechiel. & in. vi. moral. s. q̄ due sunt vite. s. actiuā & contemplatiuā. figurate in sacro eloquio p̄ duas sorores. In veteri testamēto p̄ lyam et rachelem. Lyā figurat actiuā exercens se in seip̄m opibz misericordie corpaliū vel sp̄ialiū bus signat p̄ septē filias lye. Nāz sep̄tima fuit dina. Rachel venusto aspectu. q̄ interpretat visus principii significat contemplatiuā q̄ ad principii um rerū. s. deuz subtiliter speculat. In nouo testamento figurat p̄ marthā & mariā. Martha actiuā insinuans. q̄ sollicita erat turbata erga plurima. Maria contemplatiuā q̄ sedens secus pedes dñi audiebat verbum illius. L. u. r. Ex ista sit sufficiens diuisio et ppria sic declarat. b. L. h. se. se. q. clxxix. Quūquodqz viuens oñdit viuere ex opatione sibi maxime ppria. ad quaz maxime inclināt. sicut plantaz vita dicit in hoc consistere qz nutriunt & generant. Anialius vero in hoc qz sentiūt & mouent. hōim vero in hoc qz intelligūt. & finē rationē agūt. Dñ in libz vite vniuersiūscūqz videt esse id in q̄ maxime delectat. & cui maxime intēdit. Et in hoc vult q̄ libet p̄cipue cōuiuere amico suo. qz igit quidaz hōmies p̄maxime intēdit contemplatiōi vtriatatis. Quidā vero principaliter intēdit exterioribz actionibz. Inde est qz p̄uenienter vita hōmīs diuidit in contemplatiuā & actiuā. Nā vita voluptuosa quā p̄bs ponit tertiā nō conuenit hōim in q̄ntū est rationale animal agēs finē rationē. Est enī bestialis talis vita cōis nob et brutis. Vita autē mixta quā ponit. b. August. Terna post p̄dictas duas brutas cōinet in eis sicut media in extremis ex q̄bus p̄fiat. vt tepidum in calido & frigido. Vita vero insipientiū

qui resistit passionibz. spectat ad actiuā & etiaz cōmuniter p̄ficiētū p̄fectoz ad cōtemplatiuā. Datur enī ista diuisio de vita hōmīs finē intellectū. q̄ vtriqz est aut practic⁹ aut opus intēdit extēnus p̄ mechanica et agibilia. vel intēdit mortificando passioēs. Aut speculatiuis intēditens veritatē speculati precipue circa diuina.

Contemplatiua uita. §. II

simpliciter loquēdo est melior q̄ actiuā finē. b. L. h. se. se. q. clxxix. arti. i. Ad qd̄ pbandū inducit octo ratiōes p̄bi. quas ponit. x. ethi. Harum prima est. qz vita contemplatiua cōuenit hōim finē id qd̄ est optimū in eo. s. finē intellectū. & re spectu pprioz obiectozū. s. intelligibiliū. Vita autē actiuā occupatur circa exteriora. Vnde rachelem p̄ quā significat vita contemplatiua. interpretatur visum principii. Actiuā autē significatur p̄ lyam q̄ erat lupis oculis. finē Grego. vi. moral. Secda rō est. qz contemplatiua pōt esse magis cōtinua. licet nō q̄ntuz ad summū contemplatiōnis gradū. Dñ & maria p̄ quā significat contemplatiua. describitur secus pedes dñi sedens. Non enī pōt hōmo ita cōtinue exerceri in opibz misericordie corpaliū vel sp̄ialiū. qd̄ pertinet ad actiuā. qz nō habet semp̄ modū paratū ad exhibendū elemosynā. vel ad tocendū sicut habz viam paratā ad legendū. orandū. meditandū et hōmō. q̄ p̄tinent ad contemplatiuā. Tertia rō est. qz maior est delectatio contemplatiue q̄ actiue. Dñ. b. Aug. dicit qz martha q̄ designat actiuam. turbabat. Maria epulabat. Dñ de sapientia q̄ gustat in cōtemplatione dicit Sapi. viij. Non habet amaritudinē ouersario illius neqz rediū cōuictus illi. sed gaudiū. Et Grego. sup̄ Ezech. dicit qz contemplatiua vita amabilis valde dulcedo est. Est enī delectabilis finē. b. L. h. vbi supra. q. clxxx. arti. vij. Et ratione obiecti in q̄ntum. s. q̄s p̄ eam intuetur vtrūqz rem amarā. s. deū sicut delectat q̄s videndo amici dilectum. Sado ratione ipius act⁹. qz vnicuiqz ē delectabilis opatio p̄ueniens ei finē ppriaz naturam vel habitū. Sed speculatio veritatis conuenit hōim scdm ppriam naturā. in q̄ntū animal rationale. Tertio adhuc fit magis delectabile istud. si habeat habitū sapientie vel sciētie ex q̄ accidit qz sine difficultate contemplat. Et cō. ē platio qd̄ diuinor. et si in via imp̄fecta sit. est tñ delectabilior omī alia speculatiōe veritatē q̄ntū tuncūqz p̄fecta. vnde p̄bus. Accidit circa illas honorabiles existentes substantias miores nobis existerē t̄xoncas. Sed et si modicuz attingam⁹ eas tñ p̄pter honorabilitatez cognoscendi delectabili⁹ etiā aliquid habent q̄ etiā nos oia. Quarta rō est. qz in contemplatiua hōmo est magis sibi sufficiens. quā paucioribus ad eas indiget q̄ in actiuā. in q̄ eget adiutorio aliorū vt

Titulus decimus

possit exercere eam. **Dñ** christus **L. x.** **M**arta sollicita es et turbata erga plurima. **I.** circa quæ versatur et quibus indiget. **Quinta** quæ contemplativa magis propter se diligit. **I.** ut deus agnoscat et veritas quæ perficit intellectus ut amet ubi figit. **I.** activa ad aliud ordinatur. **I.** ad subveniendum primo nec ubi figit. **I.** ut primò inde in deum proficiat. **Dñ** in ps. **xxvi.** **Dñ** a domino hanc requiram ut inhabitarem in domo domini omnibus diebus vite mee. **ut** videam voluntatem domini. **Et** christus **L. x.** **D**onus est necessarius. **Dñ** quod est autem perfectum est quod est pro se quod propter aliud. sicut finis magis quam ea que sunt ad finem. **ut** sanitas melior medicina quam ordinatur ad illam. **Sexta** quæ contemplativa consistit in quiete vacatione et quiete. **Fit** illud ps. **xlvi.** **D**acate et videte quoniam suavis est deus. **q. d.** **N**on potest videre et gustare quoniam suavis est deus. quod pertinet ad contemplationem. nisi vacando et cessando ab operibus. **Sed** activa consistit in motu. sicut dicitur plato cuiuslibet puer. **vi.** **D**iscurre. festina. suscita amicum tuum. ne des somnum oculis tuis. **Perfectior** autem est quæ est motus ceteris partibus. **Unde** **b.** **Aug.** dicit in **xxxix.** **de** civi. **dei.** **O**rium sanctum. **I.** contemplative vite. **quæ** charitas veritas. **I.** divine cui maxime intrinsecus contemplativa. **Et** sic signatè dicit orium sanctum ad excludendum omnium pigritie. quod est malum et sentina omnium vitiorum. **Unde** **b.** **Hern.** ait. **D**acare deo non est orium. **I.** malum. **sed** negotium negotiorum. **Est** enim exercitium vite beate. **Fit** illud **b.** **Aug.** in fine de civi. **dei.** **I**bi vacabimus et videbimus. **V**idebimus et amabimus. **A**mabimus et laudabimus sine fine. **Septima** ratio est. quæ contemplativa est finis divina. **Activa** finis humana. **Quis** autem dubitat divina humanis preferenda. sicut creator creature. **Dñ** **b.** **Aug.** sup. **io.** **I**n principio erat verbum. ecce quod maria audiebat. **I.** contemplativa cui vacat. **I.** audiendo divina. **Et** verbum caro factum est. **Ecce** cui martha ministrabat. **I.** activa. **I.** humanitati egeni subvenièdo. **I**psa etiam consideratio mysteriorum christi. **I.** natiuitatis. vite passionis et huiusmodi. **ad** contemplationem pertinet. **manu** ducentes nos ad contemplationem divinitatis. **Fit** illud quod canis in psalione. **Dñ** visibiliter deum cognoscimus. **I.** mysteria humanitatis. **per** hunc invisibilem amorem rapiamur. **Octava** ratio. quæ contemplativa est magis finis id quod est proprium homini. **I.** finis intellectum. **I**n operibus autem vite active communicat nobis etiam vires inferiores quæ sunt communes nobis et brutis. **Dñ** in ps. **Post**quam posuit id quod est commune nobis et brutis. dicens. **D**omines et iumenta salvabis domine. **sub**didit post. quod est speciale homini. **I.** **I**n lumine tuo videbimus lumen. **Dñ** et ipsa contemplativa vita transfert ad quædam mentis libertatem vires inferiores. quæ deserviunt active in moderatiõe passionum. **et** in alijs huiusmodi quandam servitutem. **Dñ** et **Boetius** de pbica consolatione ait. **L**iberos animas necesse est cum

se in mentis divine speculatione perscrivent. minus vero cum dilabuntur ad corporalia. **Et** **b.** **Greg.** dicit sup. **Ezechiel.** quæ activa vita servit. **contemplativa** libertas vocat. **Non** causam finem. **lib.** **ponit** christus. **I.** quæ diuturnior cum dicit. **M**aria optima preter elegit quæ non auferretur ab ea. **Ubi** beatus **Aug.** **Non** tamen malam elegit martha. **Sed** illa martha melior. **Audi** unde meliores. quæ non auferretur ab ea. **Au**ferretur quoniam onus necessitatis. **I.** opus in quo exercetur activa scilicet pascere esurientem. **to** cere ignorantem et hominibus. que sunt huiusmodi necessaria. **Sed** in vita beata ista indulgentia non habet. **sed** eterna est dulcedo veritatis. que habet ubi quod pertinet ad contemplationem. **Qu**antus autem non sit idem modus contemplandi in via quæ et in patria. quæ huiusmodi imperfectus. tamen dicitur manere contemplativa in alia vita et non auferri ratione charitatis. **in** quæ habet principium et finem. **Unde** **b.** **Grego.** dicit sup. **per** **Ezechiel.** quæ contemplativa huiusmodi incipit. **ut** in futuro proficiatur. **D**ivertunt autem potest dici. **P**rimo quæ versatur circa incorruptibilia et immobilia scilicet circa divina. **S**ecundo quæ non habet contrarietatem. **A**ctioni enim que est in considerando nihil est contrarium. **T**ertio quæ est finis preter anime incorruptibile actio talis. **id** est finis intellectus. **Q**uarto quæ in operibus contemplative non laborat. **P**otest assignari et decima ratio. quæ scilicet contemplativa est maioris meriti. **Unde** beatus **Grego.** **vi.** **moral.** ait. **M**agna sunt vite merita active. **sed** contemplative potiora. **U**t sic declarat. **b.** **lib.** **se.** **q.** **clxxxij.** **arti.** **ij.** **R**adix merendi est charitas. **S**ed autem consistit in dilectione dei et proximi. **D**iligere autem deum finis se. est magis meritum quam diligere proximum. **et** id quod directius pertinet ad dilectionem dei. est magis ex suo genere meritiosum. quam illud quod pertinet ad dilectionem proximi quæ est propter deum. **C**ontemplativa autem directe et immediate pertinet ad dilectionem dei. **A**ctiva autem directe ad proximum ordinatur. quæ fatagit circa frequens ministerium. **et** ideo contemplativa est maioris meriti quam activa. **Et** hoc est quod dicit beatus **Grego.** **in.** **ij.** **O**mel. sup. **Ezechiel.** **C**ontemplativa maior est merito quam activa. quia hec in usu propriis operibus laborat. **in** quo scilicet necesse est proximo subvenire. **I**lla vero sapore intimo venturam iam requiem regu stat. scilicet in contemplatione dei. **P**otest tamen contingere quod aliquis in operibus vite active plus mereatur quam alius in operibus vite contemplative. **P**uta si propter abundantiam divini amoris ut eius voluntas impleatur. propter ipsius gloriam interdum sustineat a dulcedine divine contemplationis ad tempus separari. **I**tem quibus simpliciter loquendo contemplativa sit melior activa. tamen finis quid id est in aliquo casu esset. **ut** melius eligenda activa. **I.** propter aliquam necessitatem temporalem. **et** multo magis spirituales. **Dñ**

Capitulum Quintum

phs dicit. q̄ quis philosophari sit meli⁹ q̄ di-
tari. tñ necessitatē patiēti meli⁹ est ditari. i. sibi
subueniri. In glo. q̄. vñ. in sc̄a d̄r q̄ iste due
vite h̄nt se sic excedētia ⁊ excessa. Excedit. n. cō
tēplatiua actiua. qz est magi⁹ q̄eraz secura. Acti-
ua autē tēplatiua. qz est magi⁹ fructuosa primif
⁊ si minus videat vt lya q̄ habuit p̄les filios q̄
rac̄el. vt d̄r ex te renū. nisi cū pridē. Et quis vt
dicitū est simplr loquēdo sit melior tēplatiua
tñ qz pauci sunt apri ad eā. s̄o dixit christ⁹. Si
oculus tu⁹ d̄xter sc̄daliyat te. i. tēplatio. puta
qz ex speculationē incurrit errores. erue eum. i. di-
mitte ⁊ p̄ce abs te. Dn̄s q̄s q̄ i h̄. sequitur id
in q̄ magi⁹ p̄fici. ⁊ qd̄ cernit d̄u velle ab eo.

Tertium genus vite .§. III

sc̄z mixta. vt p̄fectiorē eligere videt. ps̄. lxx. dñ
ait. Labia mea laudabūt te. Laudat⁹ tē labijs
oris admonēdo ⁊ p̄dicando. qd̄ est p̄cipuū i vi-
ta actiua. Laudat⁹ tēus labijs oris ore ⁊ corde
in orōe cogitatioib⁹ ⁊ affectib⁹ deuotis. qd̄ spe-
ctat ad tēplatiuā. D̄rāqz psalmistā nō est du-
bitū habuisse. Actiua in gubernatiōe regni. Cō-
tēplatiua in editiōe ⁊ decantatiōe psalmorum.
Hanc vitā mixtā christ⁹ vt p̄fectissimā tenuit. ⁊
in se ostēdit. Nā licz continue tēplaret ania ei⁹ ⁊
frueret verbo cui erat vnica lympidius q̄ q̄cūqz
q̄ sc̄tū in patria. tñ qz s̄ h̄oib⁹ erat ignotū. ali-
qñ ibat in desertū locū aptū cōtēplationi. Del-
ascēdit in montē solus orare. Et aliqñ erat p̄no-
ctans in orōe. vt referūt euāgeliste. Aliqñ dis-
currebat p̄dicando. sanādo infirmos. corrigē-
to h̄oies. pascēdo famelicos. vinū parando in
nuptijs egentib⁹. solādo affictos. vt mart̄hā.
marīā ⁊ alios. Hanc mixtā tenuerunt apli p̄fe-
ctissimi sancti p̄dicādo ⁊ orando. Dñ ⁊ ait pe-
trus ad sedandū murmur exortuz in ecclia pri-
mitiua. Nō est equū nos dimittere verbuz dei
⁊ ministrare mēsis. Eligite vobis rē. Nos ve-
ro orōi ⁊ p̄dicationi vacabim⁹. Act. ū. Et q̄ pla-
ti. p̄cipue pontifices ⁊ p̄dicatores tenent locus
ap̄toz vident p̄ posse imitari in vita mixta im-
plentes illud ps̄. Memoria abundantie suau-
tatis tue eructabit. Et plenitudie enī interiori
diuine suauitatz quā degustāt in orōe. lectiōe et
cōtēplatione. vident postea p̄lis dei mysteria
⁊ monita p̄pinare. Hec mixta figurant in laza-
ro resuscitato. q̄ postea fuit ep̄s sc̄lis frater mar-
t̄hē ⁊ marie. Dicit autem Job. xi. Diligebat ie-
sus mart̄hā designantē actiua marīā cōtēplati-
ua. ⁊ lazari tenentē mixtā. D̄rāqz cūplexi sunt
extimū illi p̄p̄te p̄dicatores veteri⁹ testamenti
Isaias ⁊ hieremias. Et licz hieremias cū mit-
teret a dño ad p̄dicandū. vñ ad actiua se diffi-
lem redderet. excusans se ⁊ dicens. A. a. a. dñe
deus. ecce nescio loq̄. D̄rē. i. timens quietē ⁊
suauitatē tēplatiōis amittere. Et Isaias ad

p̄dicationē se offerret dicens. Ecce ego. mitte
me. Isa. vi. Lucra saluū primoz appetēs acq̄-
tere. Tñ nec hieremias oīno recusauit accusa-
tionē sibi a dño impositā p̄dicationis. nec ysaias
pri⁹ se obtulit q̄ purgari se vidit carbone ignif
Si. n. p̄dicaret q̄s sine igne charitatē. fact⁹ esset
velut es sonans aut cymbalū tinniens. i. Cor.
xiij. se cōsumens p̄ mortale. ⁊ alijs p̄ficiens. La-
git s̄ Greg. viij. q. i. In scripturis. hinc ⁊ Inno-
centius. iij. cuidā volenti renūciare ep̄atum. vt
vacaret quieti tēplatiōis ait. Cōtēplatiuus
esse uales ⁊ actiu⁹ legislatoris exēplo. i. moyfi q̄
nunc ascēdebat in montē. vt ibi glām dñi cum
maiori libertate cerneret. nūc descēdebat in ca-
stra. vt cū utilitate necessitatib⁹ primi puidery
ex te renū. nisi cū pridē. Et cū q̄rit quē d̄ri-
stus magi⁹ dilexit petru⁹ vel ioannē euāgelistam
vtrius magna priuilegia p̄ ceteris aplis cōcessit
Ioanni m̄rē suā. petro eccliam cōmendauit
Hūdeo q̄ christus magi⁹ dilexit petz ad actiua
cui regendā cōmissit eccliam. Ioannē magi⁹ ad
tēplatiuā. cui nō solū m̄rē tēplatiuaz.
sed ⁊ ipam summā speculationē vtriusqz sue tra-
didit m̄do insinuandā in suo euāgelio. p̄maxie
In p̄cipio erat verbū inchoanti. Petro dixit.
Sequere me. s̄. p̄ tolerantiā passionis. qd̄ perti-
net ad actiua. De io. vero. Sic enī volo manere
donec veniā pro eo. qñ nō quidē auferetur cōtē-
platiua. sed p̄ficietur. Simplr autē videt magi⁹
dilexisse. Ioan. ex plurib⁹ priuilegijs cōcessis
D̄rēqz tamen actiuus ⁊ cōtēplatiuus.

De his que pertinent ad cōtēplatiuam
vitam. Capitulum quintum.

Quis dabit mihi p̄e-
nas sicut colūbe. ⁊ volabo ⁊ requiescā
ps̄. lxxij. D̄rīmus finis n̄ ⁊ b̄tudo
consistit in cōtēplatiōe prime ⁊ summe veri-
tatis seu visionē dei. Sed ⁊ p̄bi gentiles sapiē-
tiores ceteris vt Aristoteles nō intelligētes cla-
ram cognitionē diuinorū q̄ habet in gl̄a. posue-
runt summā h̄m̄is felicitatē que hic possit ha-
beri in cōtēplatione prime cause ⁊ substantia
rū separtarum. i. angeloz. Et quis in p̄nti vita
paucissimi vacent cōtēplationi p̄pter occupa-
tiones necessarias ⁊ ineptitudinē h̄m̄is ad spe-
culationē. ⁊ pene omēs etiā boni fideles vacent
actioni. tñ nullus q̄ntūcūqz necessario occupat
in actiōib⁹. d̄z omittere q̄n aliqñ vacet tēpla-
tioni. i. cōsideratiōi diuinorū. Dñ in figurā Leui.
xi. declarant immundi pisces in aq̄s q̄ non ha-
bent pennulas. i. puas alas q̄bus possint aliqñ
saltū facere extra aquā. vt p̄z i t̄ndis. Pisces
continue versantes in aq̄s sunt h̄m̄ies cōtinuo
occupati in actiōib⁹ secl̄i. D̄rē ⁊ hi vident h̄re
alas saltē puas alicui⁹ cōtēplatiōis ⁊ cōsidera-
tionis diuinorū. saltantes p̄ eas extra tumultū

Titulus decimus

seculariuz negocior. als immūdi sunt corā deo. Nec dñt comedi. i. icorpari seu imitari mores talium. q̄ semp̄ merſi immozant̄ i mōdo. qz z si delectabil. tñ nori cibo saluti vt anguille. Sz q̄libet pfect̄ cū psalmista appetit magis inhxre cōtēplationi dicēs. Quis dabit mihi zc. In q̄bo x̄bis q̄ttuor pñt notari q̄ erigunt̄ ad cōtēplatiuā vitā. Per orōes frequētatio. q̄s dabit mihi. Per morales mortificatio. pennas si. col. Per considerationes eleuatio. volabo. Per speculationes delectatio. requiescam.

Quantū ad primū §. I

cū sufficiētia nra ex deo sit fm̄ aplm̄ etiā mima cogitare vlt opari. mltō magis maria. vt sit in cōtēplatiōe. Et iō oz orōes frequētare. Si q̄s v̄m̄ indiget sapia postulet a deo z dabit ei. Iaco. i. scribit. Sapia aut̄ ptinz ad cōtēplatiōes. qz ē cognitio diuioz. Dñ z ps̄ hic. Quis dabit mihi pennas ad volandū. q. d. nllus nisi deo. Naz toctrina p̄boz z sciaz dat ad volādū p supbiā nō ad deū. qz scia inflat. sz dat ad volādū adituziū deo p grās. nō tñ dat nisi desiderāti z pereti. Lu. xi. Dabit sp̄m̄ bonū petētibz se. sp̄m̄. s. sapiez intellectus. vt d̄r de sc̄to viro. Impleuit eū sp̄m̄ sapie z intellect̄. Sic sapiēs inq̄t Inuocauit et venit i me sp̄s sapie Sap. vii. Sz hoc of̄ vt sit decens p̄supposit̄ lectionē vlt̄ auditiōē sacraū doctrinaz. vt ex his sciat quōd mentē debeat dirigere. vt. s. nō imaginef loq̄ ad deū vt ad h̄iem corporeū. cū sit deus sp̄s nō corp̄. Sicut accidit serapioni abbati magne abstinētie viro. q̄ credebat deū h̄re inembra. Et cū orabat dirigebat mentē suā ad deū vt ad h̄iem. formās sibi in mēte de deo formā corporeā. q̄ ab ecclia ē reprobata vt heresis deuz. s. h̄re mēbra corporea. vt x̄nū. q. iij. c. penl. Accedētes aut̄ ad eū venerabil' Jo. cassian' cū socio suo gra visitatiōis. z au diētes opionē ei' firmā ex ignorātia quā habebat. vix rōibo pl̄imis ab errore illo reuocauerūt. Et cū sil' genua flecterēt ad orādū. grās deo agēto de dimisiōe error' cepit ille serapio flere di. Tulerūt dñm̄ meū. z nescio q̄ verā vel dirigas aim̄ meū. Dño ḡ ex lectiōe formata p̄cipue h̄z postulare p̄seuerāter z frequēter x̄tutes nēcias ad salutē z cōtēplatiōis actiū. de q̄bo in. §. sequēri

Secūduz quod re §. II

q̄ntur ad cōtēplatiuā vitā est mortificatio passiōnū z vitioz. q̄ fit p̄tutes morales. Et ix sunt penne prinētes ad duas alas. Ille. u. q̄ mortificat passiōes z vitia sensualitat̄. s. cōcupiscibil' z irascibil' vt fortitudo z tēperātia sunt i ala dextera. q̄ in seipo bñ regulat. z a fra erigit. Que aut̄ mortificat vitia volūtat̄ p̄raue. vt iusticiaz. p̄tes ei' sunt i ala sinistra. q̄bo bñ ordiat̄ q̄s ad primuz. Sz oz qz ix sint ale colūbe. Quis inq̄t

ps̄. Inq̄. dabit mihi pēnas sicut colūbe. In colūbe specie sp̄s sc̄tis visus ē sup̄ christū baptizatiū. Dñ pēne colūbe designat̄ x̄tutes morales infusas a sp̄sco. Nā morales acq̄sire tñ valēt q̄dē ad cōtēplatiōē p̄bica z nō ad speculatiōes t̄xos logicā gustatiuā salutiferā. Colūba etiā ē aial imolatiū. qz mortuū offerebat̄ deo i sacrificiū z est aial q̄erū nō lesiū. Optet ḡ p̄ pri' mortificari p̄ x̄tutes t̄pantie delectatiōes venereas p̄ cōsumōniā. gust' p̄ abstinētiā z alioz sensuuz p̄ modestiā. Iras z tristitias p̄ māsuertudine z patientiā. Ista marie p̄xigunt̄ ad cōtēplatiōes. Sicut. n. p̄ luxuriā absolēt̄ intellect̄. z p̄ gula z helctat̄. z p̄ irā obfuscat̄. Ita p̄ castitatē eleuat̄ sup̄ se. p̄ abstinētiā acūē. p̄ patiaz q̄erat̄. Dñ daniel z socū ei' qz fuerūt abstinētes z casti fuerūt multū cōtēplatiū z acuti ad intelligēdiū diuinas z reuelatiōes diuinas. Moyses q̄ fuit m̄tissim' h̄im. cū deo frequēter loq̄bat̄. vt h̄o cū amico suo. Optet etiā p̄pria volūtatē p̄ obediētiā mortificare. cupiditatē p̄ liberalitatē vlt̄ p̄perritatē extingnē. Per priaz vitia expellē. nemi nē ledere. q̄ oia prinēt ad iusticias. Mortificatio aut̄ vitioz z passiōnū fm̄ th̄o. se. se. ptinz ad vitā actiuā. Dñ nō pōt q̄s ad cōtēplatiuā bñ p̄uenire. nisi pri' fuerit exercit' x̄tiose i actiua. In cui' figurā iacob pri' fuit vocat' q̄ isrl' idē nūcupat'. Iacob interpret' sup̄plātor. Isrl' videns deū. Nō p̄r aut̄ q̄s deū vidē in cōtēplatiōe nisi pri' sup̄plātauerit dyabolo. z vitia p̄ actiōnē. Et idē iacob q̄uis fuerit mltō tpe z labo rioso p̄ radyle h̄nda in vrozē. q̄ cōtēplatiuā significat. fuit. tñ pri' sibi data lya. q̄ significat actiuā. Et dñ p̄ref' de l' cū laban socero suo. tñ dicit. Nō est cōsuetudis h̄' regiōis. vt minores pri' tradant̄ ad nuptias. Quāuis. n. cōtēplatiua sit prior nobilitate z p̄fectiōe. est tñ posterior i via generatiōis z adeptiōis. Et l' cōiter accidit abrenūciatiōis secto. s. cū intendāt se subito trahere cōtēplatiōi z orōni. pri' exercent̄ in exterioribus actiōibz. vt mortificet̄ p̄pria volūtas. z mltas sustinet̄ tēptatiōes. vlt̄ carnis vlt̄ impatie q̄s pri' nō senserāt. q̄bo fortit' oz resistere. Per actiūā ḡ oz pri' eos mortificari. Dñ in figurā dicit dñs Ero. xix. Bestia q̄ tetigerit montē lapidabitur. qz. s. h̄o adhuc subdit' passiōibz sensualitatis q̄ sunt cōes nob z lestis. si mōtē cōtēplatiōis velit t̄gē p̄ exercitiū. lapidibz p̄cunt̄ erro rū. Prius ḡ optet h̄re pennas x̄tutū moralū.

Tertiuz quod con §. III

currit ad cōtēplatiōē. est eleuatio mentis p̄ cōsideratiōes quibz q̄si volat̄ dum sup̄ se tēdit. fm̄ illud Iren. iij. Erit solitarius. z tacebit. z leuabit se supra se. Triplex est aut̄ cōsideratio q̄bo ania volat̄ versus deum. Dñ dicit ps̄. Inq̄. in altoritate inducta. volabo z requiescam.

Capitulū Quintum

Consideratio effectū diuinorū. ex qua surgit stupor. Consideratio dei iudiciorū. ex qua insurgit timor. Consideratio dei beneficiorū. ex qua exurgit amor. Quantū ad primū ps. **O**mirabilia testimonia tū. Omnis creature sunt dei effectus. **D**ñs sicut effectus testimonium reddit sue cāe. qz causā manifestat. sicut pictura ostendit. cū pulchra est arte perfecta magis. ita cū creature dei habeat mirabiles et innumerabiles virtutes. pulchritudinem ordinē. durabilitatē et hō. testificant de magnitudine sapie. potētie. eternitatē et bonitatis dei. **D**ñs ania merito obstupescit abachuc. iij. **D**ñe consideravi opa tua et expaui admirādo. Consideratio scōa. s. dei iudiciorū mentes eleuat. Ira tñ vt timeat. **C**ū. n. q̄s considerat. qz p̄pls iudeorū q̄ fuit peculiaris a deo dilectus. reprobatus est. Et gētilis q̄ fuit reprobus et idolatra electus sibi p̄p̄i timeat. **H**oli ait ap̄ls **R**o. ix. c. altū sape. sed time. Et descendēdo ad p̄culares cās considerādo iudā proditorē. q̄ vocat a christo ad ap̄latū missus ab eo ad p̄dicandū et in iacula faciēdus auditor talis doctrine et tanti magis ad sacrā admissus dñici corporis et sanguinis cōionē. Et tē mū in eū intrans dyabolus magis p̄didit. et ex inde seipm ex desperatiōe pemit. **S**aul in israel melior eo nō erat. factus rex dñi iussu q̄s inuitus. declinans a mādato dñi pessimū effectus est. se ipm occidens. vt p̄t. i. **R**eg. xv. **D**avid quē dñs inuenit s̄m cor suū ex sublimibz p̄tationibz diuinorū secretorū. q̄ parent in psalterio. in adulteriū cū b̄sabee p̄ditionē et homicidiū lapsus ē q̄ **R**eg. xi. **M**oyses q̄ clare vidit diuinaz essentia s̄m. b. **L**ix. i. sum. post. b. **A**ug. post tanta miracula et summā sapiatū et dei tantā familiaritatem ad aq̄s traditiōis de deo diffidens charitate amittit s̄m **G**ratianū de pe. di. ij. Et pe. de palu. in. n̄. **L**icet tam ip̄e q̄s david vere penitētes de pctō suo magni sint in regno celoz. **Q**uis ḡ nō timeat. **P**enite inq̄t ps. et videte opa dei cōsiderādo. terribilē in silis sup filios homin. circa ea q̄ disponit de eis iuste reprobādo vel cadere p̄mittēdo. Et vt hō nō solū timeat sed et ostendat de dei misericordia iminēsa. **M**arios pctōres reduxit ad viā salutis et p̄niam. vt p̄t. i. saulo **A**ctu. x. **I**n magdalena **L**u. viij. **I**n manasse rege iuda pessimo. n̄. **R**eg. vi. **D**olandū ḡ vt colūba p̄siderationē dei iudiciorū. aliqui in inno lapsus considerando scōz et inde se humiliando. **A**liq̄n in alitū ex consideratiōe pctōz reuertentiū p̄fēdo. vt sic p̄secutionē accipitris infernalis euadat. **D**olet tertio mens per consideratiōe beneficiorū dei. q̄ innumerabilia sunt. **Q**uis sufficiēter considerabit vel recōpensabit beneficiū creatiōis sue ad imaginē dei. **A**ut gubernatiōis et continue p̄uisionis anime et corporis. **A**ut future gl̄e sibi parate. **H**ec oia trahunt mentē ad dilectionē feruīdā dei **D**r. n. ait

b. **A**ug. **N**ulla est maior puocatio ad amorem q̄s p̄uenire amādo. **N**ullus. n. tā fere mentis q̄ et si nō vult impendē. vult tñ rependere. **P**er marie meditatiōe seu consideratiōe dñice incarnationis et passiōis. **D**ñs **B**ern. **S**uper oia te mihi reddit amabilem o bone iesu. calix quē bibisti opus redēptiōis n̄re. **E**t aduolandū ad hūc locū scz p̄ consideratiōe inuitat sponsa christi. cū d̄r. **L**anf. **S**urge p̄pera amica mea. colūba mea et veni. in foraminibz petre. in cauerna macerie. **P**etra ait ap̄ls erat x̄ps. **F**oramia h̄ petre sunt vulnera manū et pedū. **L**auerna macerie est vuln̄ lateris lati alij. **M**aceria d̄r murus siccus. i. cōpositus sine cemento ex lapidibus. **E**t significat christū. cui membra corporis fuerit sine cemento humani semis formata. **I**ncitat ḡ p̄ inspiratiōe ania ad considerandū vulnera christi. i. passiōes. **N**ec eni apte potest requiesci in cōtemplatione diuinorum. nisi vt quadaz manu ductione vollet ad consideratiōe h̄manitatis christi. vt dū visibiliter deum cognoscimus. per hunc inuisibilem amorem rapiamur. dicit in p̄fatione.

Quantū ad quartū. §. III.

tū qd̄ est p̄fectio cōtemplatiue. hic errat q̄tatio in speculatiōe ip̄ius diuine veritatē et maiestātē. **I**n quietū est cor n̄m tunc req̄scat in te. ait. be. **A**ug. in li. c̄f̄. **R**eq̄scat aut̄ in deo aia n̄ra p̄fecte p̄ visionē ei⁹ ad quā sequit̄ fructio seu summa delectatio et q̄es. **N**ec aut̄ visio dei et delectatio hic incipit p̄ cōtemplatiōe. et i p̄tā p̄ficiē. **D**ñs sap. viij. d̄r. **I**ngredies tomū meū. s. mētis qui escam cū ea. s. sapia q̄ in cōtemplatiōe p̄cipit. **E**t de maria magdalena q̄ cōtemplatiuam significat **L**u. v. **M**aria sedens sec̄ pedes dñi audiebat verbū illi⁹. **E**t **J**o. xi. d̄r. **M**aria tomū sedebat. qd̄ p̄tinet ad quietē. **Q**ue q̄es nō tollit morum intellectus speculans. qz in actu consistit cōtemplatiō nō in habitu. s. tollit motū occupationū exteriōz et passiōnū. **D**is. n. appetitiua mouet hōiez ad aliqd̄ inspiciendū sensibiliter vel intelligibiliter. q̄s p̄pter amorem rei in se. q̄s p̄pter amorem ip̄i cognitiōis. quā q̄s ex inspectiōe p̄sequit̄. **E**t p̄pter h̄ constituit. b. **B**re. cōtemplatiuā vitā i charitate dei. inq̄ntū. s. aliq̄s ex dilectiōe dei inardescit ad ei⁹ pulchritudinē inspiciendā. **E**t qz vnus q̄s delectat cū adeptus fuerit id qd̄ amat. id vitā cōtemplatiua terminat ad delectatiōe q̄ est in affectu. ex q̄ etiā hō intendit. **E**t licz cōtemplatiō etiā extendat ad speculatiōe veritatē circa creaturas. potissima est speculatio ip̄i summe veritatis ad degustandū. et ibi est maria delectatio sup oēs alias q̄ h̄z q̄etare mentē. s̄m illud ps. **D**electatiōes in dextera tua. i. cōtemplatiua visio in finē. i. ad q̄erandū et finiendū appetitū. vt in p̄tā est. **D**ñs. b. **A**ug. in. i. de trimi. **C**ōtemplatiō dei p̄mittit nobis actionū oim finis. atz eterna

Titulus Decimus

perfectio gaudiorum quae in futura vita erit nobis perfecta quoniam videbimus eum facie ad faciem, nunc autem imperfecta quia imperfecte videmus, quoniam per speculum non per essentiam. Dominus per eam fit in nobis hic quaedam inchoatio beatitudinis. Dominus et per beatus. x. ethicorum ponit ultimam felicitatem hominis in contemplatione optimi intelligibilis. Dicit ergo per. Volabo per considerationem et requiescam per contemplationem. Dominus. b. Bre. super Ieremiam. dicit quod contemplativa vita amabilis valde dulcedo est. Ubi exponit figuram de iacob facientem luctam cum angelo in auroa. praemissis prius ante se animalibus et omnia familia sua. In qua lucta licet praevalens contra angelum. tamen percussus ab angelo in femore claudus remansit. benedictionem tamen accepit et nominis mutationem. scilicet israel nuncupatur. Dicitur. vidi dominum facie ad faciem etc. Iacob qui interpretatur supplanator. scilicet virtutum significat contemplativam. quae optervitia supplantat et animalia id est passiones praemittere. id est sedas occupatum famulum dimittere. et tunc solus in mente inchoante lumine gratie luctat in contemplatione. quod sicut ille qui luctatur. scilicet ad brachia ludendo cum alio. aliquando praevaleat contra alium quasi inclinatum versus terras. Aliquando quasi succumbit inclinatur ab alio. Ita in contemplatione cum intelligendo et sentiendo de incircumscripso lumine aliquid degustat. quasi tunc superat. Et ex defectu intellectus nostri et ex gravitate corporis quod ad ima detrahit. dum non valet se figere in ipsa speculatione quasi succumbit. Ista autem pugna in contemplatione non est ex contrarietate veritatis quam contemplamur sed ex additione corporis corruptibilis. secundum illud Sapientiae. ix. Corpus quod corruptibile aggravat animam. et deprimit. terrena inhabitatio sensuum multa cogitantem. Sed sicut in re per quam quis pugnat. cum adeptus fuerit ceteris paribus magis delectatur. Sic pertingendo ad contemplationem veritatis pro qua hinc laborabat magis amat et delectatur. et gravitates corporis impediens odit. ut dicat cum apostolo Romanorum. vii. Infelix ego homo quos me liberabit de corpore mortis huius. Et hoc significat. quod praevales iacob arefecit femur quod. scilicet voluptatem carnis interemit. Gustato enim spiritu ait. bene. Desipit omnis caro. Claudus autem efficit. quod debilitato amore seculi necesse est. ut convalescat deus ad amorem dei. Pes meus est amor meus. ait. b. Augustinus. Dexter pes est dei. alius seculi amor. Sed degustata suavitate dei in contemplatione quasi figitur in amore dei. et alium pedem seculi amoris seculi seu primi trahit post illum omnia ad deum ordinat. Benedictio enim accepit fiducia futuri regni. Israel vocatur. quod interpretatur videns deum seculi in contemplatione. Ad autem dicit. vidi deum facie ad faciem. non est intelligendum quod viderit per essentiam. sed clariori modo quam modo communi. quod ex quantitate contemplatione sublimi. hic videri non potest deus in essentia sua. secundum b. Grego. super Ieremiam. et b. Hieronimus. nisi esset omnino alienatus a sensibus etiam interioribus. ut fantasia et huiusmodi. Et rati

onem habes se. se. q. clxxx. arti. vii.

De rapto sine excessu mentis.
et de rapto pauli. Cap. vi.

De rapto qui pertinet ad contemplationem. et sermo de paulo apostolo. de cuius rapto in sua conversione potest apte intelligi illud psalmi. lxxv. Ubi beniamin adolescentulus in mentis excessu. Pro cuius declaratione sciendum quod iacob habuit. xij. filios. scilicet ruben. symeon. levi. iudam dan et neptalim. gad et aser. ysachar et zabulon. ioseph et beniamin. Hi sunt. xij. patriarche principes et capita. xij. tribuum. unde tertium est totum genus iudeorum. Ioseph autem habuit duos filios. scilicet manassen et effraim. quos iacob in morte in suos filios adoptavit. pro eo. Unde effecti sunt. xij. principes. xij. tribuum. Iacob significat christum supplantantem dyabolum. id est vincentem. Duo decim filii eius sunt. xij. apostoli. quos ipse vocavit filios. dicens Io. xv. Filii adhuc modicum vobiscum sum. genitum spiritualiter ab eo. Duo autem sub tracto ex. xij. additi sunt duo. Iuda enim remoto loco eius est appositus matthias et annumeratus cum. xi. Actuum. i. Additus est tredecim. scilicet paulus a christo de celo vocatus. qui plus omnibus laboravit. ut ipse ait. Ex his generis est totus populus israel id est fidelium. toto orbe diffusus et multiplicatus nimis. iuxta illud psalmi. Numerabo eos. et super arenam multiplicabuntur. Hi transito iordane baptisimi per desertum penitentie. cibati manna gratie. devictis hostibus. id est virtutibus intrant terram promissionis id est gloriam. Et cum iacob moriens benediceret filios. singulis pronuncians quod ventura erant in novissimis temporibus. id est descendentes ab eis ad beniamin ultimum filium veniens inquit. Beniamin lupus rapax mane rapiet praedam. et vespere dividet escas. Beati. rlx. b. Augustinus in sermone dicit iacob in his verbis propheta de conversione apostoli pauli. Ipse enim descendit de tribu beniamin. ut idem de se testatur. Sic itaque fuit lupus rapax. quoniam furtivus inventus per totam iudeam ferebat sanguinem christi novum sitiens. ut christi membra laniaret in terris. Et ad huiusmodi acciperat a principe sacerdotum. Mane et vespere ait. b. Augustinus significat prius et postea. Prius ergo. scilicet ante conversionem rapiebat praedam. fideles capiens. Postea post conversionem dividebat escas verbi dei. discurrens per synagogas post baptismum immediate. affirmans quoniam christus iesus hic est filius dei. Ubi etiam notandum quod moriens rachel matrem eius in pruriendo ipsum vocavit benoni. qui interpretatur filius volucrium mei. Sed pater vocavit eum beniamin. qui interpretatur filius terre. Mater enim synagoga mater eius secundum carnem. quam vivebat in observacione legalium. post partum huiusmodi mortua inutilis est ostensa in ipsa observacione legalium. post divulgatum evan-

Capitulū Sextum

gehūm. et maxime p̄ predicationē pauli. et iō sibi fuit color. p̄pter quod maxime p̄seq̄bat paulum ut occisorē matris synagoge. Sed christus pater vocavit eū filiū dextere. q̄ vocatus ab eo cū esset ad dexterā patris. i. in celo vbi alij vocati sunt in terris. Filius etiā dextere dicitur. q̄ copiosius alijs laboravit. sicut p̄ dexterā plus hō opat̄ q̄ p̄ sinistrā. Nā vbi alij apli vna provincia sibi dixerat̄ tocuertit. ut Joannes greciā. petrus yraliam et hīndi. Ipse p̄ totū mundū p̄dicavit. Unde in orōne eius dicit. Deus q̄ vniuersū mundū beati pauli p̄dicationē tocuisti. De isto ergo beniamin tenerric a christo dilecto. s. paulo. dicit ps. lxxvij. Ibi beniamin rē. vbi tria nota. Eius cōuersio veneranda. ibi beniamin. Et cōuersio imitando. adolescentulus. Eius speculatio admiranda. in mentis excessu.

Quātū ad primum .§. I.

sc̄ de cōuersione hęc notant. cū dicit. Ibi beniamin. Illud ibi refertur ad id qd̄ in versu prece denti dixerat. In ecclesijs benedicite rē. Ibi ḡ in ecclesijs reperitur beniamin. i. paulus ortus ex tribu beniamin. Hoc aut̄ fuit in sua cōuersione. Tunc enī inuērus est in ecclia. q̄ prius erat extra p̄ errorem. Et tunc impletū est qd̄ ait Job xxxij. Ferrum de terra tollit. et lapis calore solutus in ea cōuertitur. Ad exponens Gregori⁹ in moral. ait. Ferrum de terra tollit. cum fortis propugnator ecclie ut paulus. a terrena quā prius tenuit actione separatur. Non ḡ delect respici in eo qd̄ fuit. q̄ incipit esse qd̄ non fuit. d. l. Ferrū Non solū ferrum p̄ crudelitā. sed lapis p̄ duriciam erat saulus. Et lapis iste solutus a sua duricia calore diuini amoris cōuersus est in esonoz̄ predicatorē gentiū et doctoz̄ veritatis. Et ideo nō delect respici. q̄ fuit crudelis et durus p̄ secutor. sed venerari. q̄ cōuersus est effect⁹ maximus p̄dicator. Vbi notandū q̄ cū multi sancti ex peccatoribz̄ cōuersi sint ad deū. et p̄fectissimi vni vni et magni doctoz̄ ecclie effecti. ut beatus Aug. b. Cyprianus. abbas. moyses. et huiusmodi. nullus tamen cōuersionē ecclia celebrat nisi pauli. Et ratio est. q̄ fuit magis miraculosa q̄ alie. Siquidē omnis cōuersio peccatoris est aliquo modo miraculosa. s̄m. b. Ch. inq̄ntuz. s. solum fit diuina virtute. s̄m. illud Biere. Conuerte nos dñe ad te. et cōuertemur. Et ps. De⁹ tu cōuertens iustificabis nos. s̄m. aliam literā. Et ita est admiranda et veneranda ista cōuersio s̄m. q̄ dicit. b. Aug. maius ē cōuersio seu iustificatio impij. qd̄ idem esse q̄ creatio celi et terre. Et prequidē dei opantis virtutis est ei facile. vni sicut et aliud. et equalis potentie. sed ex pre rei que fit maius dicit iustificatio seu cōuersio peccatoris. tum q̄ melius. Maioris enī perfectionis est gratia. p̄ quā iustificatur impius. et

disponitur ad gloriā. q̄ natura celi et terre et omnium rerū. Unde. b. Ambro. Honor est gr̄a q̄ natura. de conse. di. ij. Reueta. Tum etiam q̄ in creatione celi et terre nil deo resistit. nil cōcurrit. sed in iustificatione impij potest resistere liberū arbitrium. et ad eam opter cōcurrere. s̄m. illud b. Aug. Qui fecit te sine te. nō iustificabit te sine te. Cōuersio autē pauli vltra istam cōmunē rationē est alio modo miraculosa et veneranda q̄ alij qui cōuertunt cōmuniter p̄cipiunt gr̄am incipientem. et nō subito p̄ducuntur ad p̄fectionem. sed postea in p̄cessu vite p̄ficiendo de gradu in gradu. Sed paulus subito p̄ductus fuit ad maximam p̄fectionē et dei visionē. In alijs etiam communiter fit p̄paratio et dispositio ad gr̄am paulatim et p̄ tempora. ut p̄ in. b. Augustino. Sed in paulo subito cū esset in actu peccati sc̄ p̄secutiōis. fuit facta in eo p̄paratio et in fusio gratie. Necessaria autē est cōuersio cūli. ut ad salutē. Nam saluator ait. Nisi cōuersi fueritis. et efficiamini sicut puuli. nō intrabitis in regnum celoz̄. Mat. xvij. Preuia autē et quasi dispositio ad cōuersionē sunt quattuor q̄ signantur in cōuersione pauli. Primum est quedā mentis illustratio. ut cōsideret quis finem suū. statum suū et periculum. Unde dicit de saule. cū cūfulsit eum lux de celo Act. ix. Scdm̄ est a vi cū cessatio. ut abstineat quis a malis cōsuetis quod innuitur in saulo in hoc q̄ prostrat⁹ cecidit. nō vltra p̄cedens in malo illo itinere suo. prosteruitur autē p̄ timorem penarū. Tertius est a lumine mundi. id est apparenti pulcritudine abstractio. qd̄ significatur in excecatione eius. b. Aug. in sermone. omnis creatura vilescat. ut solus creator i corde dulcescat. Quartū est offensa cognitio. cū sc̄ deus alloquitur mentē. ostendens vitā suā esse quandā p̄secutiōem cōtra deum. cum tñ ipse sit saluator anime et corporis floribus omnī bonoz̄ circumdatus. Unde dicit ei. Saule saule quid me p̄sequeris. Ego sum rē. Et ad hoc sequitur omnimoda ad eū subiectio. Unde et cōuersio cum ait. Domine qd̄ me iules facere. Et dicit ei. q̄ se humiliet. Intra ciuitatem. et sibi dicetur p̄ ananiam id est platum seu cōfessorem imponentē ei manū absol uendo. et baptizatur lachrymis cōrritiōis. Unde de lauat̄ a maculis culpā. et inde cibū sacramenti accipiens sc̄ eucharistie cōfortatur. et roboratur ad cōuertendos alios. Effectus de saulo superbo paulus modicus per humilitates. vni de quasi interpretans suū nomen ait. Ego sum minimus apostolorum rē.

Quantū ad secundum .§. II

dum de cōuersione scilicet eius dicit adolescentulus. Equidem adolescentulus erat in sua cōuersione. Dicit enim Act. vi. q̄ testes qui la

Titulus Decimus

pidauerunt stephanū. deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis q̄ vocabatur satylus. Quis autē etas est multū mirabil. Vnde dicit. rj. q. i. Omnis etas prona est ad malū ab adolescentia sua. Nil incertius vita adolescentiū. Et viam quā quis sibi assumit in bono vel malo in adolescentia sua p̄seuerans. illam postea tenet. Iuxta illud puer. rj. Adolescenti iuxta viam suā gradit. et cum senuerit non recedet ab ea. Cōmuniter magni sancti ecclesie vocati sunt in adolescentia sua et puericia. vt dauid damiel cū socijs. iohannes. bernardus. tomitic⁹ franciscus. et alij innumeri. Et quos christus resuscitauit a mortuis. anime resuscitationes significans. fuerūt adolescentēs de puella et filio vidue clarum est. De lazaro etiā videt. Senes quendā ei nunciatū mortuum a filio suo non resuscitauit. Fuit autē paulus adolescentulus spūaliter. vnde ostendit cōuersario eius sancta imitanda. hęc eni habet tres cōditiones similes adolescentie naturali. Est eni adolescentia feruens ad diligendū. Sufferens ad exercendū. Congruens ad sciendū. Adolescentes sunt a manu aliorū et vehementer. qz sanguis feruet in eis incrans ad amandū. Sic adolescens spūaliter id est decorus gratia. feruenter amat deum et proximū. Vnde Lanf. i. dicit. Adolescentulus dilexerunt te nimis. Quantū fuerit feruens adolescentulus noster paulus ipse ostendit. dicens. Certus sum. quia neqz mors neqz vita tē sepabit nos a charitate xp̄i ad Ro. viij. Quantum ad charitates proximū ait. Optabam ego anathema fieri a christo pro fratribus meis. ad Ro. ix. Anathema interpretatur sepatio. Sicut autē est duplex vnio cū christo in p̄senti. vna p̄ gratiam. alia p̄ actualem cōtemplationem eius et consolationem. Ita et sepatio duplex. vna a gratia christi. hanc non optabat ap̄ls p̄ amore proximorum. qz esset contra ordinē charitatis. vt q̄s plus diligeret proximū q̄ seipm. Sed secundā optabat pro salute q̄renda proximorū. Quis eni sibi esset summe delectabile christū cōtemplari et in eo quiescere. postponebat suam maximam consolationē saluti proximū cui intendebat. discurrendo. p̄dicando. laborando et h̄mō. Ostendit suam nimiam delectationē ad proximos. dū ait. ij. ad Corin. xi. Instauratio quotidiana mea sollicitudo omnium ecclesiarū. Quis infirmat et ego nō infirmor tē. Adolescentus est fortē ad tolerandos labores. Creū. ij. Bonū est viro si portauerit iugū scz laborū ab adolescentia sua. Quis enarraret labores h̄ adolescentuli pauli. et cū q̄nto gaudio illos sustinebat. ij. ad Cor. xij. In laboribus plurimis. in carceribus abundanti in plagis supra modū tē. que sequuntur. ibi videt. Et in fine cōcludit ip̄s enarratis post stimulum carnis. qui dicit a. b. Augustino infirmitas

corpis. a Gregorio tentatio carnis. sed sine peccato. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. vt inhabitet in me virtus christi. Et alibi. Super abundato gaudio in omni tribulatione nostra Adolescentia est apta ad discendū. Puer non dum habet plentū iudicij rationis. Sed adolescens qui adhuc habet mentē recentem nō alij imbutam. Nam semel imbuta recens seruabit odorem testa diu Oratius. Vnde et nabuchodonosor adolescentulos ex filiis israel de semieregio fecit erudiri in omni sapia caldeorū. Dan. i. doctissimus fuit adolescentulus paulus eruditus plene in sua adolescentia ad pedes doctorū Gamalielis in lege veteri. A christo in celo in lege euāgelica. Neqz enim ait ipse. i. ad Cor. xv. Euangelium meū ab homine accepi. sed per reuelationem iesu christi Vnde et ad ananiā dicitur fuit a domino. vas electiois est mihi iste Actu. ix. annarium. s. sacrami scripturarū. Epistole eius sunt summa r̄xologie plene etiā eloquentia et sapientia. quas et ap̄ls petrus cōmendat in sua eplā. Vbi increpat. sunt verba eius tonitrua. Vbi loquitur melliflua.

Tertium principia §. III

le est speculatio eius in qua est singularis. Nam de nullo alio sancto dicitur expresse et indubitate q̄ viderit deū per essentiā in vita. nisi de paulo in nouo testamento et moysē in veteri. fm. b. Augu. in libro de orando deū. Et. be. Tho. se. se. q. clxxv. Vnde dicit. In mentis excessu q̄ fuit in ista conuersione. Vbi sciendū fm. b. Tho. vbi supra. q̄ triplex est excessus mentis q̄ cōtingit in cōtemplatione. Vnus est quo mens hūana diuinitus rapitur seu eleuatur ad cōtemplationem diuine veritatis p̄ quasdam similitudines imaginarias. Et talis fuit excessus petri. quando ipso orante vt dicit Actu. i. cecidit extasis super eum. i. excessus mentis. Nam extasis fm. b. Tho. est nomē grecū et latine sonat excessus mentis. In quo excessu vidit celū apertū. et vas seu discum submitti de celo quattuor iugis. plentū omni genere animalū immundorū. Dicitur et ei. Vt acta et manduca. Sub qua visione imaginaria deus sibi manifestauit conuersionē gentiliū. occasione eorū immundorū quo ad mortificationē criminū et mandationē. i. incorporationem eorū in ecclesia. Sicut excessus mentis est quo mens rapitur ad intuitionē diuine veritatis p̄ aliquos intelligibiles effectus. hic fuit talis excessus dauid. cum dicit. Ego dixi in excessu mentis mee ois homo mendax. Cōtemplans eni diuinā bonitatem. et hominū peccabilitatem cōtentionem ex se in nihilū. intellexit oem hominem esse fallacem cōpatione dei. Tertius excessus est cū rapitur mens vsqz ad clarā visionē diuine essentie. Et hic fuit excessus pauli. de quo nunc

Capitulū Septimum

in ps. lxxv. dicit. Ibi beniamin adolescētulus
in mētis excessu. qñ videlicet raptus fuit ad ter-
cium celū. qñ ad loz. rñ. **O**bi aduertendum q
istud tertiu celū pōt dici celū sanctissime trini-
tatis. Est g̃ primū celū materiale. scōm intel-
tuale. tertiu diuinale. 7 q̃libet est triplex. **N**ā
celū materiale dē q̃ **E**sa. Exaltant celi a terra ē
sydereū. sub q̃ comprehendunt celi planetarum.
Aqueū seu chrystallinū q̃ est primū mobile.
7 empiriū immobile. q̃ est locus agruens visi-
oni clare beatorū. **E**t ad istud tertiu paulus su-
it raptus in mētis excessu. **S**cōm celū. s. intel-
lectuale. i. nature angelice. dē q̃ in Job. xx. c. **R**e-
uelabunt celi iniquitatē eius. **E**t istud triplex. qz
triplex hierarchia s̃m trinū gradū cognitionis
diuine ab eis. **I**nfinima. media 7 sup̃ma. **E**t ad
istud summū gradū cognitionis diuinorū 7 vi-
sionis raptus est paulus in excessu mētis. **D**ñ
7 beato dyonysio summo p̃bo discipulo ei⁹ cre-
ditur dēdise informationē vt capaci. tam subli-
mis materie dē hierarchijs angelorū 7 eorū mi-
nisterijs q̃ viderat. **E**t q̃ edidit dyonysius librū
dē celesti hierarchia. in q̃ magis loquit dē ange-
lis q̃ alijs ex antiquis doctoribz. **T**ertiu est celū
sanctissime trinitat. **D**ñus essentialiter. trinū
p̃sonaliter. dē q̃. i. Jo. v. **T**res sunt q̃ testimoni-
um dant in celo. **P**ater. verbū et spū sanctus. **E**t
hi tres vnū sunt. **E**t licet hi tres celi inseparabilis
influant 7 opent. tñ p̃ q̃ndas appropriationē et
adaptationē dicere possum⁹. q̃ a primo celo. s.
patris recepit influxum opationis miraculoz. 7
infirmos sanauit. demones ab obsessis effuga-
uit. mortuos suscitauit. **A** celo filij habuit istu-
rum sapie. **A**n experimētus q̃ritis eius q̃ in me
loq̃tur x̃ps ait ip̃e. **D**i sapiens architector fun-
damentū posui. **A** celo spū sancti ardorē charitatē
7 fructuōē diuinitat. **D**ñ 7 dicit se raptū in celū
7 etiā in paradysū. vt celi dicat rōe stēplatio-
nis dare. quaz habuit paradysum rōe maxime
delectationis inde cōsequētis s̃m. b. **L**ix.

Restat dubiū utrū. §. III

in hoc excessu ania eius fuerit a corpe separata
vel existeret in corpe. **D**ñ qz ip̃emet dicit se ne
scire cū ait. **S**ive in corpe siue extra corpus ne-
scio. deus scit. nec nos possum⁹ diffinire. **P**ertū
vt dicit. b. **L**ix. se. se. q. clxx. ar. vi. apls in h̃ ex-
cessu nō fuit in celum raptus in ania 7 corpore
vt q̃dam dicebāt. q̃. b. **A**ug. reprobāt. sed sola
ania fuit rapta. **E**t h̃ ignorauit apls. **D**trū aia
esset oīno sepata corpe iacente mortuo. **D**el es-
set pure diuncta corpi vt forma vtens tñ potē-
tia vegetatiua nō aut sensitiua. **N**az 7 hoc esse
pōt. qz ania in corpe alienata ab oīni sensatiōe
interiori 7 exteriori. vt visu. audiri. fantasia. me-
morizā 7 h̃mōi. solū vtens opatiōe p̃rentie ve-
getatiue. videat deum p̃ essentiā in p̃nti. **S**z qz

vtatur potentis sensituius. nō p̃t eē. **E**t sic intel-
ligit illud **E**ro. xxxij. **N**on videbit me h̃o et vi-
uet. s. vita sensitua. sed optet qz sit oīno a sensi-
bus alienat⁹. **R**ō huius est s̃m. b. **L**ix. vbi sup̃
ar. nū. **D**iuina essentia nō pōt ab h̃oie videri p̃
aliā vim cognoscitiuā q̃ p̃ intellectus. **I**ntelle-
ctus aut human⁹ nō cōuertit ad sensibilia nisi
mediantibz fantasmatibz. q̃ p̃ species intelligen-
biles a sensibilibz accipit. 7 in q̃bus cōsiderans
de sensibilibz iudicat. 7 ea disponit. **E**t in oī opa-
tione qua intellectus n̄ abstrahit a fantasma-
tibus. necesse est qz abstrahat a sensibz. **I**ntel-
lectus aut h̃oie necesse est qz abstrahat a fantas-
matibz. ad h̃ vt videat dei essentiā. dū est in via
Non enī per aliq̃d fantasma pōt dei essentia vi-
deri. qñimo nec p̃ aliquā speciē intelligibilē cre-
atam. qz essentia dei in infinitū excedit. non so-
lum oīa corpa quoz sunt fantasmata. sed etiaz
oīem intelligibilē creaturā. **O**portet aut cum in-
tellectus h̃oie eleuat ad altissimā diuine essen-
tie visionē. vt tota mētis intentio illuc aduoce-
tur. ita. s. vt nihil intelligat aliud ex fantasma-
tibus. sed totaliter serat in deū. **I**mpossibile est
g̃ vt in p̃nti videat h̃mo dei essentiā sine ab-
stractione a sensibz. **V**idit aut paulus deū tñc
mediante lumie glie sine quo ab intellectu cre-
ato deus videri nō pōt. **D**ñ lumē dupl̃r partici-
pari pōt. **D**no mō p̃ modū forme p̃manentis.
7 sic p̃cipatio facit beatos in patria. **A**lio mo-
do p̃ modū passionis transeunt. sicut fit in pro-
p̃xtia q̃ ad illustrationē. 7 sic fuit a paulo illud
lumē tunc p̃cipatum. **D**ñ nō fuit simpl̃r beat⁹
qz de rōe beatitudinis est stat⁹ seu p̃manentia
sed fuit beat⁹ s̃m qd. **P**ostq̃ autē paulus cessa-
uit videre dei essentiā. memor fuit illorū q̃ in il-
la visione cognouerat p̃ alijs species intelligen-
biles habitualiter. **E**t h̃ in eius intellectu reli-
ctas sicut etiaz abeunte sensibili remanēt aliq̃
impressionēs in ania. ad q̃s postea conuertens
se ania memorat. vnde nec totā illam cognitio-
nē cogitare poterat. aut verbis exprimere.

De cognitiōe q̃ p̃tinet ad sapiam. // **L**ap. vij.

Sicut audiuius sic

7 vidimus in ciuitate dñi virtutū in ci-
uitate dei n̄ri. dē fundauit eā i eternū. ps. xlvij.
Loquit p̃pheta in p̃sona comprehensor. q̃ sicut
hic existentes in ciuitate dñi virtutū. i. statu ec-
clesie militantis. audierūt magna 7 multa bo-
na h̃ri a sanctis in patria sup̃na. sic mō vident
7 possident. **E**t est similitudo in genere nō in p̃ti-
culari. **N**az nec auris audiuit nec oculus vidit
hic. nec in cor h̃oie ascendit. q̃ preparauit deus di-
ligentibz se in ciuitate superne hierlm. vt ait
apls. i. **L**oz. ij. **I**n cui⁹ figurā habet. iij. **R**eg. x. 7
ij. paralip. ix. qz regina saba veniēs de terra sua
audita fama salomonis in hierlm. cū vidisset

Titulus Decimus

magnificentiam eius et sapientiam. ordinem totius sue. sibiq; astantium cibos et vestes etc. per admirationem quasi deficiens inquit. **D**erius est sermo quem audiui in terra mea super sermonibus tuis. et vidi oculis meis et probavi quod media pars michi nuntiata non fuerit. **B**eani serui tui qui stant coram te semper. **I**sta regina significat ecclesiam collectam de gentibus militantem. quod multa audit hic de salomone sapientissimo domino iesu christo vere pacifico magnalia. **S**ed cum pervenit ad supernam hierusalem ubi manifestat ipse gloriam suam. **V**idet experientia multo maiora bona in eo quam hic audierit. et sapientie eius gratie sanctorum et refectiois seu fructiois. ut vere sint beati qui stant coram eo. **A**perte igitur dicere valent. **S**icut audiimus etc. ubi notandum quod tria audiimus de superna gloria. **P**rimo deum esse beatum et quemlibet ibi applicatum. **S**ecundo deum esse trinum et unum. **T**ertio talem statum esse perpetuum.

De audierimus de .S.I.

um fore beatum. prout ex his que dicit apostolus. i. ad **T**hymotheum. **O**stendet beatus et solus potens rex regum et dominus dominantium. qui habet immortalitatem solus. i. immutabilem. **D**eum autem esse beatum probat **A**postolus. in primo contra gentiles. ca. c. tribus rationibus. quarum prima est. **P**er beatitudinem omne desiderium quietat. ea enim habita nil aliud restat desiderandum. cum sit ultimus finis. **P**ropter igitur esse beatum quod perfectus est quantum ad omnia que desiderare potest. **U**nde **B**oetius dicit quod beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. **S**ed talis est divina perfectio. que omnem perfectionem in quadam simplicitate apprehendit. **I**n genere enim cause efficientis fit reductio ad unam causam primam. que deus est. a quo sunt omnes res. ne sit processus in infinitum. **P**ropter igitur quod quicquid actum est in quacumque re. illa invenire eminentius in deo quam in illa re. cum causa sit nobilior effectu in quantum causa est. ergo deus est perfectissimus habens in se omnem perfectionem. unde **M**oysi desideranti faciem seu gloriam suam videre ait **E**xo. xxxiii. **E**go ostendam tibi omne bonum **E**t commentator. et si infidelis dicit quod perfectiones omnium rerum sunt in deo. **H**abet igitur omnia bona que possunt desiderari. unde beatus est. **S**ecunda ratio est. **I**llud est maxime desideratum vel volitum ab intellectuali natura. quod est perfectissimum in illa. et hoc est eius beatitudo. **P**erfectissimum autem in unoquoque est perfectissima operatio eius. **N**am potentia et habitus per actus perficiuntur. **U**nde philosophus dicit felicitatem esse operationem perfectam. perfectio autem operationis dependet ex quatuor. **P**rimo ex suo genere ut scilicet sit manens in ipso operante. **D**ico autem operationem in ipso operante manentem. per quam non fit aliud preter ipsam operationem. sicut videre. audire et huiusmodi.

Iste enim sunt perfectiones eorum quorum sunt operationes. **E**t possunt esse ultimam. quia non ordinantur ad aliquod factum. quod sit finis. **O**peratio vero et actio ex qua sequitur aliquid actu preter ipsam est perfectio operari non operantis. et comparatur ad ipsum sicut ad finem. **E**t talis operatio intellectualis nature non est beatitudo sive felicitas. **S**ecundo attenditur perfectio operationis ex principio eius. ut scilicet sit altissime potentie. unde secundum operationem sensus non est nobis felicitas sed secundum operationem intellectus et habitum perfecti. **T**ertio attenditur ex operationis obiecto. et propter hoc in nobis ultima felicitas est intelligendo altissimum intelligibile. **Q**uarto attenditur ex forma operationis. ut scilicet perfecte. faciliter. firmiter et delectabiliter operetur. **T**alis autem est dei operatio. cum sit intelligens. et suus intellectus altissima virtutum sit. nec indiget habitu perficiente. quia in seipso perfectus est. **I**pe autem seipsum intelligit. qui est summum intelligibile perfecte absque omni difficultate et delectabiliter est ergo beatus. **T**ertio ratio est. deus non potest velle aliquid impossibile. **I**mpossibile est autem ei aliquid advenire. quod nondum habeat. cum ipse nullo modo sit in potentia. sed est actus purissimus. **N**on potest igitur velle se habere quod non habet. **Q**uicquid igitur vult. habet. nec aliquid male vult. **E**st igitur beatus secundum quod beatus dicitur a quibusdam quibus quicquid vult et nihil malum vult. **E**st autem beatus deus ipsa sua essentia secundum **A**postolus. **T**hymotheum. ubi supra ca. c. **Q**uod sic probat. **B**eatitudo eius est intellectualis operatio eius. **S**ed ipsum dei intelligere est sua essentia. igitur sua beatitudo est sua essentia. quod nulli convenit creature. **N**am neque angeli neque anime humane intelligere eius est eius essentia. nec velle eorum est eorum essentia. sed eis advenit post essentiam. **P**robat idem sic. **D**ivinusque ordinatur in beatitudinem suam quicquid vult. **I**psa enim est quod propter aliud non desiderat. et ad quam terminatur motus desiderii. unum propter aliud desiderantis. ne sit infinitus. **C**um igitur deus omnia alia velit propter suam bonitatem que est sua essentia. oportet quod ipse sicut est sua essentia et sua bonitas. ita etiam sit sua beatitudo. **A**d idem. **I**mpossibile est esse duo summa bona. **S**i enim in nullo differunt. non duo sed unum essent. **S**i in aliquo. tunc esset hoc ex eo quod unum deesset aliquid. quod alter haberet. et sic neutrum summum et perfectum esset. **S**ed deus est summum bonum. et beatitudo est summum. ex hoc quod est ultimum finis. ergo deus et beatitudo sunt idem. et sic deus est sua beatitudo. **E**t quod sequitur quod beatitudo dei sit perfectissima. **Q**uod multipliciter idem. **A**postolus. **T**hymotheum. probat ubi supra. c. h. **P**rimo sic. **Q**uod est per essentiam. potius est eo quod est per participationes. sicut natura ignis perfectius invenitur in ipso igne quam in rebo ignis. **D**eus autem per essentiam suam est beatus. quod nulli alii competere potest. **N**ihil enim aliud preter ipsum est summum bonum. ut ex predictis patet.

Capitulum Septimum

tere potest. Et oportet quod quicumque alius ab ipso beatus est. participatione dicatur beatus. **Diuina** igitur beatitudo omnem aliam beatitudinem excedit. **Secundo** sic. Beatitudo in perfecta intellectus operatione consistit. ut ostensum est. Nulla autem alia intellectualis operatio eius operationi comparari potest. Quod patet non solum ex eo quod est operatio subsistens. Sed quia una eius operatione deus seipsum perfecte intelligit sicut est. et omnia alia que sunt. et que non sunt bona et mala. In alijs autem intelligentibus. intelligere ipsum non est subsistens. sed actus subsistentis. **Recipimus** deum qui est summum intelligibile aliquis ita perfecte potest intelligere sicut perfecte est. cum nullus esse perfectum sit sicut diuinum esse. nec alius operatio possit esse perfectior quam sua substantia. **Nec** est aliquis alius intellectus. qui etiam omnia que deus facere potest. cognoscat. quia sic diuinam naturam alias potentiam comprehendere. **Nulla** etiam que intellectus alius cognoscit. non omnia una et eadem operatione cognoscit. In comparabiliter igitur deus super omnia est beatus. **Tertio** beatitudo que est in deo. incomparabiliter excedit omnem beatitudinem seu felicitatem huius vite presentis siqua est. **nam** philosophi posuerunt felicitatem huius vite in contemplatione seu cognitione substantiarum separatarum precipue diuine. que tamen contemplatio imperfecta est. **Fatigationes** enim et occupationes quibus necesse est contemplationem nostram in hac vita interpellari. **Errores**. dubitationes. casus varij ostendunt hanc felicitatem esse imperfectam. que omnia omnino remota sunt a diuina beatitudine. **Ostenditur** etiam perfectio diuine beatitudinis ex hoc quod omnes beatitudines comprehendit perfectissimo modo. **De** contemplatiua enim felicitate habet perfectissimam sui et aliorum considerationem perpetuam. **Virtutes** quoque contemplatiue conueniunt deo permixtissime. **nam** cum sapientia consistat in cognitione altissimarum causarum secundum philosophum in principio metaphysice. **Ipse** autem deus seipsum cognoscat. nec aliquid cognoscit nisi cognoscendo seipsum. ut ostensum est. quia ipse est omnium causa prima. **Manifestum** est quod sapientia sibi maxime debet ascribi. **Unde** dicitur Job. ix. **Sapientis** corde est philosophus etiam dicit in principio metaphysice quod sapientia est diuina possessio non humana. **Quo** autem ad scientiam sic probatur. **Scientia** est rei cognitio per propriam causam. **Ipse** autem deus omnium causarum et effectuum ordinem cognoscit. et per hoc singulorum proprias causas nouit. ex quo sequitur quod in ipso proprie est scientia. non tamen que sit per ratiocinationem causata. sicut scientia nostra ex demonstratione causatur. **Unde** dicitur i. Regum. ii. **Deus** scientiarum dominus est. **Similiter** patet de intellectu. **nam** si imma-

trialis cognitio aliquarum rerum absque discursu intellectus est. ut quod omnem torum est manus sua parte et homini. **Deus** autem de omnibus huiusmodi cognitionem habet. quia scilicet sine discursu sequetur quod in eo sit intellectus. **Unde** Job. xii. **Ipse** habet consilium et intelligentiam. **De** etiam virtutes in deo sunt extrinsecas exemplares nostrarum sicut perfectum imperfecti. **De** felicitate vero actiua non vite unius hominis. aut unius comus. aut unius ciuitatis. aut regni. sed totius vniuersi gubernationem habet. **Sciendum** etiam quod virtutes in deo sunt que pertinent ad vitam actiuam. non tamen proprie loquendo que sunt circa passionem. sed que sunt circa actiones. **Ita** tamen quod virtutes non sunt in eo habitus sicut nobis. sed sunt ipsa essentia eius. **Et** quod sint virtutes in eo ex hoc probatur. **Sicut** enim esse eius est vniuersaliter perfectum. omnium entium perfectiones in se quodammodo comprehendens. ita et bonitas eius oportet quod omnium bonitatem eius in se quodammodo comprehendebat. **virtus** autem est quodam bonitas virtuosi. **nam** secundum eam dicitur quis bonus et opus eius bonum. **Oportet** ergo bonitatem diuinam omnes virtutes suo modo continere. **unde** nulla earum secundum habitum in deo dicitur sicut in nobis. **Deo** enim non conuenit bonum esse per aliquid aliud superadditum ei. sed per essentiam suam. cuius sit omnino simplex. **Nec** etiam per aliquid essentie sue additum agit. cum actio sua sit sui esse. **Unde** igitur virtus in eo est aliquis habitus. sed essentia eius. **Preterea** habitus est de genere accidentis. **In** deo autem nullum est accidens. igitur virtus in eo non est habitus. **Virtutum** autem que circa vitam actiuam sunt. quedam sunt circa passionem. quedam circa actionem. **Circa** passionem sunt fortitudo et temperantia. **Et** quia passiones que habent moderari per eas sunt in parte sensitua. in deo autem non est pars sensitua. sed solum intellectiua. ideo tales virtutes non sunt in deo secundum proprias rationes. **Et** quia quedam harum sunt secundum inclinationem appetitus in aliquod corporale bonum delectabile secundum sensum. ut cibi. potus venerea. contra quorum concupiscentias sunt sobrietas. castitas. temperantia et homini. **Ideo** cum corporales delectationes a deo sint remote. predicte virtutes nec proprie nec metaphysice de deo dicuntur in scripturis. **Alie** vero que sunt passiones secundum inclinationem appetitus in aliquod bonum spirituale. sicut est honor. triumphus. victoria vindicta et huiusmodi. que sunt circa timores et audacias et homini. ut fortitudo. magnanimitas. mansuetudo. patientia et homini. **quis** in deo proprie non sunt. eo quod sunt circa passionem. que in deo sunt. tamen metaphysice in scripturis dicuntur de deo per similitudinem effectus. ut i. Regum. ii. **Non** est fortis sicut deus noster. **Et** Numeri. **Querite** mansuetum. **Sed** ille virtutes que

Titulus Decimus

sunt circa actiones. ut magnificentia. veritas. iusticia. liberalitas. prudentia et intellectus et huiusmodi. De diuine perfectioni non repugnant. Huiusmodi enim virtutes sunt quaedam perfectiones voluntatis et intellectus. quae sunt principia operationum absque passione. In deo autem est voluntas et intellectus nulla carens perfectione. igitur he deo deesse non possunt. Et quantum ad prudentiam cum cognitio ordinans voluntatem ad agendum prudentia sit. quia secundum philosophum. vi. ethico. Prudentia est recta ratio agibilium. Diuina autem voluntas determinatur ad unum de his que sunt alia ab ipso per cognitionem suam. ergo in ipso est prudentia. Unde dicitur Job. xvi. Apud ipsum est prudentia et fortitudo. Quantum ad iusticiam sic probatur. Et hoc quod deus aliquid vult. et illa que requiruntur ad ipsum. Quod autem ad perfectionem alicuius requiritur est debitum unicuique. Ad iusticiam autem pertinet unicuique quod est suum distribuere. igitur in deo est iusticia. Unde in ps. x. Iustus dominus et iusticias dilexit. Quantum ad liberalitatem sic patet. Deus non vult communicare alicui suam bonitatem. ut aliquid inde sibi accrescat. Sed quia ipsum communicare est sibi conueniens ut fonti bonitatis. Dare autem non propter aliquod commodum ex ratione expectatum. sed propter ipsam bonitatem et conuenientiam donationis est actus liberalitatis. ut patet per philosophum. vii. ethico. Deus igitur maxime est liberalis. Unde et Auicenna dicit. Ipse deus proprie liberalis dici potest. Nam omne aliud agens propter ipsum ex ipsa sua actione aliquod bonum accipit. quod est finis intentus. Eius libertatem ostendit ps. cxlvij. dicens. Aperis tu manum tuam et quantum ad veritatem ostenditur sic. omnia que a deo esse accipiunt. necesse est ut ipsius similitudinem gerant. in quantum sunt. et in quantum bona sunt. et per prias rationes in diuino intellectu habent. hoc autem ad veritatem pertinet secundum philosophum. vii. ethico. ut scilicet in factis et dictis aliquis talem se exhibeat qualis est. Est igitur in deo veritas. Ro. xij. Est autem deus verax. Quantum ad virtutem artis patet. Omnium enim eorum que a deo procedunt in esse ratio propria in intellectu diuino est. Ratio autem rei fiende in mente facientis ars est. Dicit autem philosophus. vi. ethico. quod ars est recta ratio rebus a nobis factibilibus. Est igitur proprie ars in deo. Unde dicit sapientia. vij. Omnium artifex docuit me sapiam. Que tamen ars in mente diuina non est accidens ut in mente artificis hominis. sed ipsa essentia sua. Sunt etiam in deo perfectissime amor et gaudium seu delectatio non prout sunt passiones appetitus sensitui. Nulle enim tales passiones proprie sunt in deo. cum sensitua non sit in eo. quia affixa organo corporeo. deus autem corpus non habet. Et si in scriptura de deo aliquid dicitur. ut quod sit iratus. penitens et huiusmodi. per similitudinem effectus dicuntur. Sed sunt amor et gaudium prout sunt secundum actum voluntatis. Bere. xxi.

In charitate perpetua dilexi te. **H**is dicit quod deus semper gaudet unica et simplici delectatione. Quidam philosophi posuerunt rebus principium dei amorem. cui consonat verbum dyonisi dicentis. Diuinus amor non permittit esse sine germine esse. Falsa autem felicitas terrena non habet nisi quandam umbram illius perfectissime felicitatis. ut dicitur idem ca. c. Consistit enim in quibus secundum Boetium de philosophica consolatione. scilicet in diuinitate. in voluptate. in potestate. fama et dignitate. Habet autem deus excellentissimam delectationem de se et vniuersale gaudium de omnibus bonis absque alicuius contrarij admixtione. Pro diuinitate habet omnimodam sufficientiam in seipso omnium bonorum. Pro potestate habet infinitam virtutem. Pro dignitate habet omnium entium primatum et regimen. Pro fama habet admirationem omnium intellectus. ipsum utcumque cognoscentis.

Audiuimus etiam .§.ii

ex sacra scriptura ex qua fides ex auditu per verbum christi ad Ro. x. In ciuitate dei virtutum. ecclesia militanti. que eadem est cum ciuitate dei nostri. eius triumphanti differetes secundum perfectam et imperfectam visionem et possessionem dei. quod quilibet ibi existens esse perfecte beatus. secundum illud ps. lxxvij. Beatus qui habitant in domo tua domine. Beatus autem est qui habet quod vult. scilicet bonum. Hoc autem ibi possidet. Nam tunc impletur omne desiderium hominis secundum illud ps. cxij. Qui replet in bonis desiderium tuum. Et omne humanum studium ibi summationem suam accipit. Quod quidem patet de currenti per singula. secundum b. Th. iii. u. contra gentiles. c. lxxij. Siquidem septem desideria in homine reperiuntur. que hic nunquam repleti possunt sed tamen ibi. Primum est desiderium cognitionis secundum desiderium virtutum. tertium desiderium honorationis. quartum desiderium fame seu nominationis. quintum desiderium diuitiarum. sextum desiderium delectationis. septimum desiderium vite seruatiouis. Quantum ad primum. Omnes homines natura scire desiderant. ut ait philosophus. quod quilibet in se experitur. Et quod quilibet scire querit que non sibi conueniunt. vel in debito modo vitam incurrit curiositatis. Propter quod dicitur Eccles. iij. In pluribus operibus eius scilicet dei non fueris curiosus. Est igitur naturale desiderium hominis in quantum est intellectualis nature de cognitione veritatis. quod habebis hic utcumque per studium vite contemplatiue sed imperfecte. Unde dicitur sapientia. ix. Difficile extimamur que in terra sunt. et que in prospectu sunt. cum labore inuenimus. que autem in celis sunt quis inuestigabit. scilicet ut inueniat. Et mercurius trismegistus dicit. quod ea que secundum sunt minima per eos qui ignorantur. Nunquam ergo hic sariatur istud desiderium. sed semper cupimus magis ac magis scire. Et in ciuitate dei nostri triumphanti in visione beatifica dei. omnia que natura intellectus scire desiderat ei innotescunt. In ea enim ut in speculo relucet rationes et virtutes omnium creaturarum. Unde die

Capitulum Septimum

re. xxi. dicit. In illa die non docebit unusquisque proximum suum dicens. Cognosce dominum. Omnes enim scient me a maiori usque ad minorem. Est et secundum desiderium hominis secundum quod habet rationem qua inferiora potest disponere. Quod quidem prosequitur homines per studium vite actiue et civilis. quod desiderium principaliter est ad hoc. ut tota vita hominis secundum rationem disponatur. quod est vivere secundum virtutem. Cuiuslibet enim virtuosus finis in operando est proprie virtutis bonum. sicut fortis ut fortiter agat. prudentis ut prudenter agat. et sic de alijs. Sed clarum est quod nullus hic implet desiderium tale. ut semper virtuose operetur sine aliquo defectu. Sed ut dicitur. iij. Reg. viij. Non est homo super terram qui faciat bonum. et non peccet. Et in per uer. xxiij. Septies in die cadit iustus. Sed impletur hoc desiderium in patria omnino. quia ratio in summo vigore erit diuino lumine illustrata. ne a rectitudine deficere possit. Apoc. xxiij. Sine macula sunt ante thronum dei. i. sine aliquo defectu virtutis. Consequitur autem civilem vitam quedam bona quibus non indiget ad civiles operationes. ut honoris sublimitas. Est igitur tertium desiderium hominis de honore. Quibus enim appetit. unde Tullius. Bonos alit artes. quibus ad studia accenduntur gloria. Hanc sublimitatem honoris homines inordinatim appetentes. ambitiosi et superbi fiunt. et multa mala faciunt contra deum et contra proximum. ut patet de hierobeam qui timens amittere regnum si populus israel accederet ad templum in hierosolimam iuxta mandatum dei. fecit vitulos aureos quos populus adoraret. iij. Reg. xij. Et absalon fecit coniurationes contra patrem. iij. Reg. xv. Sed nec istud desiderium impletur hic. Unde alexander magnus cum audisset ab aliquibus patribus quod erant plures mundi. cepit suspirare. eo quod vix adhuc unum in domino suo haberet. quasi desiderans et alius dominari. Sed in ciuitate dei per dei visionem ad summum honorem et potentie sublimant. in quantum deo quodammodo vniuntur. Et propter hoc cum deus sit rex seculorum. et ipsi deo coniuncti reges dicuntur. Apoc. xv. Regnabunt cum christo etc. Consequitur etiam civilem vitam et aliud appetibile. Quartus. scilicet fame celebritas per cuius inordinatum appetitum homines efficiuntur vane glorie cupidi. Et ut dicit Seneca. Nulla est tam excelsa virtus quam dulcedine glorie non tangatur. Sed ut dicit beatus Thomas de prima secundae. Gloria gloria. Quid aliud est quam in multo hominum inflatio quodam aurium. Beati autem in ciuitate superna per illam visionem reduntur celebres et famosi. non secundum estimationem vel laudem hominum. quod aliquando est falsa. quia ut dicitur pro uer. i. gloriantur cum male fecerint. sed vera in dei et sanctorum aliorum iudicio. Et ideo in scriptura sepe beatorum illa gloria nominatur. ut in psalmo. Exultabunt sancti in gloria. Est et aliud quantum generum bonorum. quod appetitur in civili vita. scilicet diuitie. per quas inordinatum appetitum homines efficiuntur avari. illibera-

les. iniusti multipliciter. Sed ut dicit Ambrosius. super lucam. Mens avari vinculis cupiditatis stricta semper aurum videt. scilicet in mente semper argentum cogitat. gratius aurum quam soles intruerit. Ipsa enim omnino a deo petit aurum. Sed nec fatietas unquam nec finis aderit cupiditati. di. xlvij. sicut hi. Et poeta. Nunquam pecunia tristis fatiat avarus. ponitur hydropicus. ariditate focus. In illa autem beatitudine est omnium bonorum sufficientia in quantum beati proficiunt illo qui comprehendit omnium bonorum perfectionem. Propter quod dicitur sapie. vij. Dederunt michi omnia bona propter civitatem illam. Et in psalmo. cxi. Gloria et diuitie in domo eius. **S**eptimum desiderium hominis est quod est sibi et alijs animalibus commune. ut delectationibus perfruantur. quod homines consequuntur per vitam voluptuosam. et per eam efficiuntur immoderati et incontinentes et inde mortem sibi accelerant. infirmitates incurunt. famam perdunt. Plures occidunt voluptas quam gladius. ait seneca. Sed nec tamne his fatiant. immo bestiales fiunt. In illa autem ciuitate est delectatio perfectissima. tantoque perfectior ea quam per sensum est. quanto illud bonum in quo delectabimur maius est omni sensibili bono et magis intimum et magis continue delectans. quanto etiam illa delectatio est magis ab omni permixtione contristantis libera. psalmo. xv. Delectationes in terra tua. i. in gloria usque in finem. i. que finiunt et quietant appetitum. ut nihil restet desiderandum. Unde illa fruitio figuratur in scriptura per nuptias et magna conuiuia. in quibus homines consueverunt delectari et gaudere. ut per conuiuium regis asueri quod interpretatur beatitudo. Beater. i. Per cenam euangelicam. Luce. xxiij. et hinc. b. Bern. Illud est verum gaudium quod non de creatura sed de creatore concipitur. quod cum acceperis nemo tollet a te. Cuius comparatione omne dulce amarum. omne pulchrum sordidum. omne quod potest delectare molestum. **S**eptimum desiderium quod est omnibus rebus commune naturaliter est. quod desiderant conseruationes sui esse quantum possibile est. per cuius desiderium immoderantiam homines efficiuntur nimis timidi. et nimis a laboribus sibi percentes. ne vitam amittant et propter hoc efficiuntur peruari. sacrilegi. multa bona necessaria ad salutem omittentes. Sed ut dicit beatus Augustinus. xi. q. iij. Timendo mortem carnis tue. dabis mortem anime tue. Sicut petrus qui ex timore christi negauit. et quis quilibet hoc naturaliter desideret. tamen ut dicitur ecclesiastes. ix. Nemo est qui semper viuat. aut qui huius rei habeat fiduciam. Sed sicut pisces capiuntur hamo. et aues laqueo. ita et homines re pe malo. scilicet mortis ex insperato. Impletur autem hoc desiderium in ciuitate dei ubi erunt ab omni nocumeto securi. Apoc. xxi. Non esurient neque sitient amplius. nec cadet super illos sol aut vllus estus. quoniam priora transferunt. Et Etsi. Faciet dominus in monte hoc conuiuium grande

Titulus Decimus

conuiuium pinguium et medullarum. conuiuium vindemie defecate. et precipitabit mortem in sempiternum. Sicut ergo audiuimus ita et vidimus. dicit sancti. quod per beatam visionem consequuntur intellectuales substantie veram felicitatem in qua omnino desiderium quietatur. que secundum Aristoteli ad felicitatem requiritur. quia ibi est status omnium bonorum aggregatione perfectus.

Audiuimus tales §. III

statum beatorum esse verum statum. quod semper stat in perpetuum. Unde dicit. deus fundauit eas in eternum. illa. scilicet ciuitatem felicissimam beatorum ut in perpetuum maneat. et nunquam deficiat. Audiuimus etiam ministrum dicentem. *Esai. xxxij.* Oculi tui videbunt hierusalem ciuitatem opulentam. tabernaculum quod nequaquam transferri poterit. nec auferentur clauis eius in sempiternum. *Et Mat. xxv.* Ibi iusti in vitam eternam. *Et apoc. iij.* Qui viderit faciam illum columnam in templo dei mei. et foris non erit amplius. *Et ps. lxxij.* Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te. Et sicut audiuimus hic. ita et vidimus in ciuitate dei nostri. presens sancti dicitur. *Sed et nos dicere possumus hoc vidisse ratione naturali non solum fide. Nam pluribus rationibus probatur. b. Th. li. iij. contra gentiles. c. lxxij.* illam felicitatem esse perpetuam. quare prima est talis. Creatura rationalis non puenit ad vltimum finem nisi quando eius desiderium naturale quietatur. Si autem natura desiderat felicitatem. ita naturaliter desiderat felicitatem perpetuam. Quare enim in sua substantia sit perpetua. illud quod propter se desiderat et non propter aliud. desiderat illud ut semper habendum. Non ergo esset felicitas perfecta vltimus finis. nisi perpetuo permaneret. Quare autem felicitas naturaliter appetatur. quilibet experitur in se. Et Boetius etiam ait. Insuper est naturaliter mentibus hominum veri summum boni cupiditas quod si non posset consequi. frustra esset in hominibus tale desiderium. Sed secundum philosophum. Deus et natura nihil frustra operantur. Sedaratio est talis. Omne illud quod possidetur cum amore. si sciatur quod quandoque amittatur. tristitiam generat. Visio autem illa que beatos facit scilicet visio dei. cum sit maxime delectabilis et maxime desiderata. utique a possidentibus eam amatur. Non ergo posset hoc non tristari eos si scirent se quandoque eos amissuros. Si autem non esset perpetua talis visio. hoc utique scirent. Nam ut dictum est supra videndo diuinam substantiam etiam alia cognoscunt. que naturaliter sciri possunt. Unde multo magis cognoscunt qualis sit illa visio. Durum perpetua vel aliquando amittenda. Non ergo esset talis visio eis sine mixtura tristitie. cum scirent eis deficientiam. et sic non esset vera felicitas. que ab omni malo immunem reddere debet. Tertia ratio impossibile est quod aliquid a bono quo fruatur velis

discedere nisi propter aliquod malum. quod in frustratione illius boni extirpat fore. saltem cum propter se extirpat impedimentum maioris boni. Sic enim nihil desiderat appetit nisi sub ratione boni. Sed in frustratione illius boni non potest esse aliquid malum. cum sit optimus ad quod creatura intellectualis puenire potest. neque etiam esse potest quod ab eo quod visione fruatur extirpetur in ea esse aliquid quod malum. vel aliquid eo melius. cum visio illius summe veritatis. omnem falsam extirpationem excludat. Impossibile est igitur quod substantia intellectualis que deum videt. unquam illa visione careat vellet. Quarta ratio est. quod studium alicuius quo prius aliquis delectabiliter fruebatur. fastidiat. accidit ex hoc quod studium illud vel actio aliqua immutationem facit in re. vel corrigendo eam vel debilitando virtutem eius. Et propter hoc vires sensibiles quibus accidit fatigatio in suis actionibus propter mutationem corporali organorum a sensibilibus. a quibus etiam si fuerit excellentia corrumpuntur. ut tactus ab igne et huiusmodi fastidiant post aliquod tempus frui eo. quod prius delectabatur. Et propter hoc etiam intelligendo fastidius patimur post longam meditationem. quod fatigantur potentie videntes corporali organo. siue quod deficiunt intellectus nostri compleri non possunt. Diuina autem substantia non corrumpitur. sed magis proficit intellectum. Neque ad visionem eius concurrens aliquid actus. qui per organa corporalia exerceatur. Impossibile est ergo quod illa visione aliquid fastidiat. quod prius ea delectabiliter fruebatur. Quinta ratio. Nihil quod cum admiratione consideratur potest esse fastidiosum. quod quodammodo sub admiratione est. adhuc desiderium mouet. Diuina autem substantia a quibus intellectu creato semper cum admiratione videtur. cum nullus intellectus creatus eam comprehendat. Impossibile est ergo quod suba intellectualis illam visionem fastidiat. et ita non potest esse quod ab illa visione se per propriam voluntatem detestatur.

Audiuimus ter §. III.

tio sed prius primo dicendum deus esse trinum in persona. sed unum in substantia. Sicut. n. phit ecclesia in decretali extra de sum. tri. et fi. ca. Quod mysterium innuit presens. dicens. In ciuitate diuinitutum. scilicet presens cui attribuit omnes virtutes seu potestates. In ciuitate dei nostri scilicet filij qui precipue dicitur nisi propter incarnationem. Caro enim et frater noster est Hene. xxxvij. Deus fundauit eam. scilicet spiritus sanctus. cui attribuit amor fundans et firmans ciuitatem supernam in eternum. Unitas autem essentie trinum personarum notatur. quod in singulari dicitur fundauit. non fundauerunt. Sicut ergo audiuimus. sic vidimus. sancti in patria dicere presens. quod ut ait. b. Bern. Mysterium trinitatis in unitate. et unitatem in trinitate. scilicet personarum inuestigare. scilicet per rationem naturales et rationem

Capitulū Septimū

rationē temeritas est. credere pietas est nosse
vita eterna est. **Dñ** et ipse christus nō soluz via
tor sed etiā cōp̄x̄nsor tūc. quod clarissime vide
bat trinitatē ip̄a ania sua nobis manifestavit di
cens **Jo. xvij.** Hec est vita eterna vt cognoscāt
et est videre te. s. p̄rēm ad quē loq̄bat et iesum
christū. q̄ est fili⁹ eius quē misisti. i. incarnari se
cisti. qd̄ opus fuit p̄ sp̄m̄ sc̄m̄. Sic. n. facemur
Qui cept⁹ est de sp̄s̄ sc̄o. Et has tres p̄sonas
solū deū vnū. s. in subst̄tia. Hoc autē mysteriū
trinitatis sicut audiunt⁹ ita et vidimus. et si nō
clare vt beati. t̄m̄ vt hic videri p̄nt̄ mysteria fidei
et t̄m̄ tripl̄. in doctrinis. in figuris. in creatur̄.
Non solū scripture christianoꝝ et iudeoꝝ q̄ sa
tis copiose de h̄ mysterio loquuntur. sed etiā to
trine gētiliū p̄hoꝝ h̄ vident⁹ exprime. Et in no
uo quidē testamēto inq̄t **Jo. euangelista.** Tres
sunt qui testimoniū dant in celo. pater. verbū.
et sp̄s̄ sc̄s̄. et hi tres vnū sunt. quid ap̄t⁹
dici potuit. **Paulus** quoq̄ ap̄s̄ ad gal. nū. mi
sit deus scilicet pater sp̄m̄ sc̄m̄ filij sui a q̄
scilicet filio procedit sicut ab ipso. in corda n̄ra
clamantem. i. facientē nos clamare cum de side
rio intenso orare. **Abba** pater in singulari. qz to
ta trinitas. vnus pater noster est creando. gu
bernando et saluando. Et dñs iesus christus ad
discipulos **Mat. vlti.** Baptizate omnes gentes
In nomine patris et filij et sp̄s̄ sc̄s̄. In no
mine dicit in singulari ad innuendū vnitatem
subst̄tie id est inuocatione et virtute. In ve
teri testamento doctrina non solum nostra sed
et iudeoꝝ et male intellecta ab eis et falso exp̄
sita. **Gen. i.** In principio creauit hely celum et
terram. hely autē est plurale cuius singularē
est hely. Et sicut hely interpretatur deus. ita hely
interpretatur dñs id est persone diuine. Ecce plu
ralitas personarū. vnitās autē essentie ibi in
nuitur. Creauit in singulari. Que autē sint ip̄e
plures persone in diuinis et nomina eoz̄ exp̄
muntur in diuersis locis et libris vtens reita
menti. p̄cipue in ps̄. **Nā** de patre dicit ps̄. Ip̄e
scilicet filius ait. pater inuocabit me. Pater me
us es tu. qd̄ plures egit incarnatus. vt post vlti
mam cenā in orōne. **Pater** clarifica filiū tuum
Joan. xvij. Et in fine vite. **Pater** in manus tu
as cōmendo sp̄m̄ meū. **Luce. xxiij.** De filio
autē inquit ps̄. q̄. in p̄sona eius. **Dñs** dixit ad
me. filius me⁹ es tu. ego hodie id est eternaliter
genui te. **De sp̄s̄ sc̄o** ait ps̄. i. Spiritum
sanctū tuū ne auferas a me. Et q̄ q̄libet p̄sona
ex his tribus sit deus. et t̄m̄ non tres dñi. sed vnus
est deus. ostendit dicens i alio ps̄. **Benedicat** nos
deus scz pater. deus noster scz filius noster. fact⁹
p̄ humanitatem assumptaz̄ similis nobis. **Be
nedicat** nos deus sp̄s̄ sc̄s̄. Et benedicere
suū est b̄n̄facē. offerēdo n̄alia et addēdo gra
tuita. Et vt intelligatur vnitās essentie subdit

in singulari. metuant eum om̄s fines terre. s̄m̄
beati **Gregozum** in moral. Et. ij. Regum. vij.
Ero illi in patrem. et ip̄e erit mihi in filium. Et
quibz̄ videatur loqui de salomone. tamen apo
stolus ad **Hebr. i.** arguit. ex his verbis probās
dei patris filiationē s̄m̄ sensum literalem intel
ligendam. ostendens et de sp̄s̄ sc̄o. **Sapi
en.** primo **Sp̄s̄ sc̄s̄** discipline effugiet
fictum. **Dimittendo** alia testimonia sacre
scripture plurima. veniamus ad doctrinaz̄ eth
nicoꝝ. **Cū** dixit **mercurius Crimegistus.** **Jo
nas** genuit monadem. et in seipm̄ fecit ardo
rem. **Nonne** videtur insinuasse mysteriū tri
nitatis. **Jonas** id est vnus genuit monadez̄.
id est vnū. id est pater filij. **Ardoz** reflexus est
sp̄s̄ sc̄s̄. qui vt dicit. **b. Hieronymus** est a
mor p̄ris in filij et filij in patrem. non quidem
accidental⁹ et transiens vt amor n̄r. sed substan
tialis et subst̄tens. **Cū** enī virtus effectū repe
riat in causis eoz̄ nobilius q̄ in ip̄is effectibz̄.
Et virtus generandi vte rep̄at in creaturis.
que om̄es sunt effect⁹ prime cause. s. dei. multo
nobilius debet h̄c generatiōis virtus rep̄ari in
ip̄o deo. nō quidem materialiter. cū sp̄s̄ sit de⁹
sed mentaliter. sicut mens hominis generat ver
bum suū. i. cōceptum. **Intelligit** enī se deus ab
eterno. et tantū q̄ntus est q̄ unū est. et ip̄e
intellectus est filius suus. **Vnū** in subst̄tia cū
eo. qz eius intelligē est sua essentia s̄m̄. **b. Tho.
primo** p̄tra gentiles. **Nō** p̄t̄ autē optimū v̄bū
gignendo ip̄m nō amare. cū amor sit boni. et qz
infinītū bonū infinīt⁹ amor p̄ris ad filium geni
tū et filij ad p̄rēm generantē. Et ip̄e amor sp̄s̄
sanctus est p̄sona subst̄tens terna in trinitate
illa sanctissima. **Si** q̄s autē dicat qz nō fuit itel
lectus **Crimegisti** loq̄ de trinitate. cum ethnici
p̄bi nō cognouerint h̄ mysteriū. **In** cū figurā
legit in exodo qz magi. i. sapiētes pharaonis de
fecerit in tertio signo. qz in noticia trinitatē vt
dicit magister senten. in primo li. **Nā** de verbo
eterno seu filio dei multa dixit **plato** et q̄plura
Sybillę gentiles et satis clare. **Cū** et sic. nihil
philet existimare qz plura p̄inentia ad myste
ria fidei potuerit deus loq̄. q̄ ip̄i nō intellexerūt.
Sicut locutus est deus p̄ asinā **balaam** et p̄ cap
pham. que ip̄e non intellexit. **Didim⁹** hucusq̄
in doctrinis mysteriū trinitatis et vnitatis. li
cut audiuius ex fide. videamus figuras.

Ex figuris etiā iii. .s. v.
dimus. Et prima est. **Cum** abrae stanti in me
ridie in oualle mambre occurrerūt ei tres viri
.i. angli i forma hūana. tres vidit. et vnū adora
uit et. **Gen. xvij.** **Exp̄s̄** s̄tionē ob breuitatē omit
to. vbi etiā innuit q̄ cū gestu reuelat mysteriū
trinitatē. qz existētibz̄ in oualle hūilitatē. et i fer
uore charitatis. et in ostio mortalitatis. **Sc̄da**

Titulus Decimus

figura heles dañ. v. de tribu digiti vni^o manus scribens in pariete extra facie balthasar regis in babylone conuuantis cum suis. mane tetel phares. Tres digiti tres persone diuine. pater et filius et spiritus sanctus. de quo dicitur. Qui appendit mole terre tribu digiti. i. sustentat mundum virtute triu^o personarum. que sunt vnus deus. vna manus. vna essentia et virtus diuina. que in mente humana scribit numerum beneficiorum. que quis recepit. Appendit. i. ponderare facit grauitate et multitudinem peccatorum que egit. Diuidit. i. distribuere facit gratias que percipit. Terna figura est Esa. vi. vbi ait. Vidi dominum sedentem super seraphim clamantia. Sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. Et sancti dicunt ad inuendum tres personas. Dominus deus in singulari scribitur propter unitatem essentie. quia hi tres vnus sunt. Clamant autem. quia cum admiratione ardet in ipso dilectione dei. que clare videtur esse summus et infinitus bonus. Innotuit quoque iohannes baptista mysterium trinitatis. quando in baptismo vidit filium dei in carne baptizatum. preterea audiuit in voce dicentem. Hic est filius meus dilectus. Mat. iii. Vidit spiritus sanctus in forma columbe. Sed quia in processu temporis quedam heretici vocati ariani voluerunt violare unitatem fidei de mysterio trinitatis dicentes esse plurimum et diuersarum essentiarum. Ad confirmationem veritatis fidei de unitate essentie ostendit deus hoc grande miraculum in illo tempore in oriente vbi cepit talis error. Nam in quodam festo sacerdote missas decantante visus est ab omnibus tres guttas ad modum aquae descendere super altare. et vna gemas ex eis effectas. que reposita cum magna reuerentia fuit et reuerentia inter reliquias ad manifestandum. quod hi tres vnus sunt.

Tertio manifestatur. §. VI
in omnibus creaturis vestigium sanctissime trinitatis. Et primo in generali. secundo in speciali. tertio in singulari. Et in generali quidem. quia vniuersus est vnus a deo totum creatum distinctum in triplex generum creaturarum. Nam vnus est substantiarum spiritualium. i. angelorum. Aliud genus substantiarum primarum spiritualium. primarum corporaliu^o vt hominum. Tertium est substantiarum omnino corporaliu^o um. Ad inuendum quod hi tres. scilicet pater et filius et spiritus sanctus vnus sunt. sicut vnus est vniuersus et tripertitus in genere. Et angelus suba in se inuisibilis presentans presentem. et a nobis non est visus homo rationalis dei filius. qui hominem assumpsit. Creatura irrationalis spiritum que apparuit in specie rei irrationali vt ignis. In quolibet autem horum reperimus vestigium ostendens. quia hi tres vnus sunt. Nam natura angelica vna est conditio in spiritualitate nature. nihil habens materie. Sed triplex est hierarchia. Et quilibet hierarchia triplex est in ordine. Nam infima est in ordine angelorum archangelorum et principum. In secunda est ordo triplex. scilicet principum. virtutum et donationum. In tertia triplex est etiam. quia thronorum cherubin qui interpretatur plenitudo scie filium que est sapia prorsus. Sera

phin que interpretatur incendiū spiritus sancti. que dicitur arbor. Est et in quolibet angelo repere tria secundum dyonysium scilicet essentiam. virtutem. i. potentiam et operationem. et tunc hec sunt vnus angelus. ad inuendum quod hi tres vnus sunt. In creatura rationali adhuc expressius habetur imago trinitatis. Dominus et ipse deus dixit. Gen. i. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Hec imago potest considerari vt formula naturaliter vt informata perfectionaliter. vt reformata presentaliter. vt omnino formata perpetualiter. Et omnia hec perfectissima trinitate et vbi est eius similitudo. Quam tamen ad imaginem format immaturaliter. vbi dicit Augu. in li. de trini. Licet mens nostra non sit eius nature cuius est deus. ibi tamen querenda est imago eius cuius nihil est melius. Anima siquidem nostra vna est tres habens potentias. quarum vna non est altera. scilicet memoria. intellectus et voluntas. Et vna procedit ab alia secundum actum. Nam intellectus non intelligit nisi memorie illud occurrit. et voluntas non vult. nisi quod mens recolit. et intellectus aliquo modo intelligit. Sic pater et filius et spiritus sanctus tres persone. vna substantia. vna essentia. Et filius quidem nascitur de patre. spiritus sanctus procedit ab utroque. Hec imago formatur et decoratur per virtutum perfectiones. in quibus etiam relucet vestigium trinitatis. Nam virtus vna est conuenientibus omnibus in hoc vnus quod ait philosophus in li. ethy. cor. quod virtus est que bonum facit hominem. et opus eius bonum reddit. Sed ista tripartita est secundum diuersa ad que ordinatur. Est. n. virtus theologialis. virtus moralis. et virtus intellectualis. Primum genus virtutum que anima informat a sanctissima trinitate est fides. spes charitas tria hec. vt dicitur. 1. Cor. xiii. Hec respiciunt ad deum vt obiectum suum. Sed fides immititur ei vt prime veritati. que filio attribuitur. Spes respicit deum et potentem iuuari ad bene operandum et ipsum beatificandum. Potestas attribuitur patri. Charitas vnit animam deo vt summo bono. Et voluntas attribuitur spiritui sancto. Vnus quoque sunt per respectum ad vnum obiectum. deus. Tres sunt habentes diuersum respectum ad eum. sic hi tres vnus sunt. Virtus moralis proficit hominibus in ciuitate humana. et habet triplicem secundum hominem triplicem potentiam quam proficit. scilicet iusticia. fortitudo et temperantia secundum principum in ethicis. Et iusticia proficit voluntatem hominis in ordine ad primum. vt ipsum non ledat. sed ius suum unicuique tribuat. Fortitudo proficit irascibilem potentiam. vt aggrediat ardua opera. et firmus sit et constans in aduersis. Temperantia proficit concupiscibilem potentiam. vt absteineat ab illicitis delectationibus. Et hec tres vnus sunt in moralitate. Virtus intellectualis proficit intellectum. Et hec triplex dimittendo intellectum. que est de principis per se notis et arte que est de mechanicis. vicia scilicet prudentia et sapientia. Et scia que est de conclusionibus. comprehendat quadruium sed etiam triuium scilicet grammatice. logicam et rhetoricam. Et grammatice quidem docens loqui et scribere. Logica verum a falso

Capitulū Septimū

so discernere. **R**hetorica orantem persuadere. **P**rudencia est recta ratio agibilium. Que quidem prudentia integrat ex tribus. ut dicit Seneca in li. de quattuor virtutibus. videlicet preterita cogitatio. et dicit memoria. presentia ordinatio. et dicit intelligentia. futura precautio. et dicit providentia. Sicut ergo tres iste partes prudentie distincte conveniunt in una communi ratione prudentie. ita hi tres pater. filius et spiritus sanctus unum sunt. **S**apientia autem seu physica distinguitur in physica que est noticia de rebus naturalibus. que sunt infra celum. cui deservit medicina. Et moralis noticia. cui deservit lex civilis et canonica. Et dividitur in moralis que hominem dirigit in seipsum. economica que docet regere familiam. et politicam. que docet civitatem dirigere et regnum. Et sic hi tres una moralis philosophia est. **T**ertia philosophia superior que omnes excellit scientias metaphysica vel potius theologica. hec continet triplicem legem dei scilicet intrinsecam ut decalogum. moysaycam ut ceremonialia et iudicialia. et evangelicam de deo loquens et angelus super omnes alias scientias. et de sanctissima trinitate. Reformatur autem imago dei. que est in homine deformata per peccatum. a sanctissima trinitate per penitentiam. nec alio modo post baptismum reformari valet. Hec autem penitentia una est et trina. Nam ut dicitur de peccatis. i. Perfecta in corde contritio. in ore confessio. in opere tota humilitas. i. satisfactio. hec est vera et fructuosa penitentia. Et per b. l. in. n. Contritio attribuitur patri. quia maxime potentie est iustificatio impium. quod fit per contritionem. Confessio filio. quia fit per verbum quod dicitur filius. Satisfactio que complet bonitates penitentie spiritus sancti cui appropriatur bonitas. Et satisfactio quidem per b. l. et alios in quarto consistit in tribus. scilicet elemosyna. oratione et ieiunio. de quibus dicitur per b. l. Bona est oratio cum elemosyna et ieiunio. Et per illud destruitur illud maledictum ternarium diaboli. de quo. i. Jo. ii. dicitur. Omne quod est in mundo. aut est concupiscentia carnis. aut concupiscentia oculorum. aut superbia vite. Concupiscentia carnis atteritur per ieiunium. Concupiscentia oculorum reprimitur per elemosynam id est auaricia. Superbia vite tollitur per humilem orationem. Sed ad hoc melius reformatur imago per ternarium essentialium religionis. quod excedit omnem solennem penitentiam. ut dicitur. xxxiiij. q. ii. Admonere scilicet castitatem. paupertatem et obedientiam. Et hoc est illud triduum itineris in deserto religionis quo deus vocat suos ad se sibi sacrificandum. Exo. n. Sicut ergo tres partes in penetra vel in religione. et tamen una penitentia. et una est religio. ita hi tres pater et filius et spiritus sanctus unum sunt. **T**ertium genus creaturarum ubi relucet vestigium trinitatis. est genus rerum inere corporalium. Et hoc est in celis. in elementis et ele-

mentatis. Et celum quidem unum est. id est in quantum omnes conveniunt in materia incorruptibili. Tres autem sunt. Nam differentes in motu. quia empirium ubi sancti. resident non movent. Crystallinum movetur ab angelo. et movet alios. Sydereum scilicet firmamentum cum celis planetarum. quod non movet alios celos. sed movetur. Et sol in medio consistens planetarum tres habet sub se scilicet lunam. mercurium et venerem. Tres supra se scilicet marrem. iovem et saturnum. Elementa omnia in hoc uno conveniunt. quia sunt in materia corruptibili. sed in triplici differentia. Nam supremum scilicet ignis est lucidum. in quo etiam reperitur vestigium trinitatis. Nam est in eo considerare essentiam. splendorem et calorem. et essentia non procedit a suo splendore sed e converso. Et calor a sua essentia et splendore. ita pater a nullo procedit. filius a patre. spiritus sanctus ab utroque. Et hi tres unum sunt. sic unus est ignis.

Medium elementum quod est duplex. est duplex. i. transparent. scilicet aer et aqua. Et in aqua est vestigium trinitatis per pulcre. scilicet in aqua que egreditur e terra ut in fonte. et transit eadem in substantia per aqueductum. et extenditur in rivum seu fluvium. una est aqua seu unus fons. et rivus fons non procedit a conductu. sed e converso. sic filius a patre. qui solus cooperatus est carne nostra. unde et ipse dicit. Ego quasi aqueductus etc. Eccl. xxiij. Filius procedit ab utroque. sic spiritus sanctus qui dicitur fluvius paradisi per b. Aug.

Tertium elementum est terra. que est in se obscura. Et hec tripartita. quia in asia. europa. et aphyricam una terra et tres eius partes. Sic hi tres unum sunt. In elementatis patet quod quodlibet est unum representans patrem. Unde Basilianus. In patre unitas. et aliqua species habent per formam suam. et ad aliquid ordinantur. Secundum representat filium. et finis spiritus sancti. Ad quod facit quod dicitur Sapientia. Omnia in pondere. numero et mensura constituitur domine. Omnis enim res est una numero. Mensuram habet determinate perfectionis per formam suam. per quam in specie constituitur. Pondus suum est finis ad quem ordinatur. Et sic hi tres unum sunt. Sicut ergo ecclesia militans hic est regina stans ante deum a virtutibus virtutum in vestitu deaurato sapientie. circumdata varietate statuum. Sic et ecclesia triumphans assistit ut regina mundi a virtutibus dei. civitate superna. in vestitu deaurato glorie. que in tribus consistit representantibus sanctissimam trinitatem. scilicet visione. retentione et fruitione sanctissime trinitatis. circumdata varietate premiorum. In qua existentes dicere valent. Sicut audivimus sic vidimus etc.

Titulus undecimus De dono intellectus **D**onum intellectus ultra lumen nature necessario a deo perit. **C**ap. primum